

Голас Рагзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 18 (1025) Красавік 1968 г.
Год выдання 13-ы
Цана 2 кап.

Выдавецтва «Беларусь» М. Дзяміна

НАМ ЖЫЦЬ НА ЗЯМЛІ

Кожны край прыгожы па-свойму, і кожнаму чалавеку, напэўна, здаецца найлепшай зямля, дзе ён нарадзіўся і вырас. Але непайторную самабытную прыгажосць нашага беларускага краю аднадушна адзначаюць усе інашаземцы, з якога б кутка планеты яны ні прыязджалі. Ды і ці могуць пакінуць раўнадушным чалавека, які любіць прыроду, нашы таямнічыя бары, сонечныя саляўіныя гаі, чыстыя крыніцы і сінія воцы зямлі — беларускія азёры?

Бурнае развіццё прамысловасці, безумоўна, не можа пакінуць некранутым аблічча зямлі: у лясах вырастаюць прадпрыемствы з рабочымі пасёлкамі, на азёрах будуюцца электрастанцыі, знікаюць балотныя абшары. Як жа спалучыць інтарэсы прамысловасці з аховой багаццяў прыроды? Гэтым пытаннем і займаецца спецыяльны камітэт Савета Міністраў БССР, створаны ў 1960 годзе «для захавання, узнаўлення і ўзбагачэння прыродных рэсурсаў і кантролю за іх рацыянальным выкарыстаннем». Вось што раскажаў нашаму карэспандэнту намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта па ахове прыроды Трафім Сямёнавіч МАХНАЧ.

ДЗЕЙНАСЦЬ камітэта ні ў якім разе не ставіць мэтай абмежаваць гаспадарчую дзейнасць чалавека. Наадварот — нашай задачай з'яўляецца ўсямернае садзеянне развіццю ўсіх галін народнай гаспадаркі. Напрыклад, неразумна наогул забараняць вырубку лесу. Толькі мы павінны секчы яго так, каб не пагаршаўся клімат, не мялелі рэчкі, каб на месцы ссечанага дрэва вырасла два новыя. І трэба сказаць, што аб'ём работ па пасадках лесу ў нашай рэспубліцы значна перавышае аб'ём работ па яго вырубцы.

Альбо здабыча торфу. Часамі бывала так, што кіраўнікі прадпрыемстваў, вычарпаўшы запасы торфу да дна, проста кідалі гэтае месца пуставаць і пераходзілі на новае. Па ініцыятыве нашага камітэта была прынята пастанова, якая абавязвае кіраўніцтва торфапрадпрыемстваў пакідаць паўметравы пласт торфу, а гэта ўжо — урадлівая глеба для сельскагаспадарчых культур. Таксама абавязалі мы будаўнічыя арганізацыі прыводзіць у парадак пакінутыя кар'еры, з якіх яны бралі гліну, пясок і гравій. Такім чынам за нядоўгі час існавання камітэт сэканоміў для дзяржавы і калгасаў 58 тысяч гектараў дадатковых земляў.

Камітэт па ахове прыроды распрацоўвае мерапрыемствы па барацьбе з эрозіяй глебы, ажыццяўляе кантроль за адводам земляў пад будаўніцтва буйных прадпрыемстваў, за запаведнікамі і паляўнічымі гаспадаркамі.

Запаведнікі — Белавежская пушча і Бярэзінскі — з'яўляюцца жамчужынамі беларускай зямлі і па прыгажосці, і па багаццю фауны і флоры. У хуткім часе мяркуецца стварыць яшчэ адзін — Палескі ландшафтна-гідралагічны запаведнік — у раёне Петрыкава, Турава і Лельчыц на плошчы ў 60 000 гектараў, каб захавачь

«НЯМА КРАЮ ПРЫГАЖЭЙШАГА», — ПЯЕЦЦА У ПАПУЛЯРНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ПЕСНІ. ТАК І НАЗВАУ СВОЙ ФОТАРЭПАРТАЖ З ЗАПАВЕДНІКАУ РЭСПУБЛІКІ НАШ ФОТАКАРЭСПАНДЭНТ УЛ. КІТАС.

непайторнасць палескіх пейзажаў з іх раслінным і жывёльным светам.

Дзякуючы клопам дзяржавы колькасць дзічыны ў Беларусі з кожным годам расце. Трэба сказаць, што перад рэвалюцыяй становішча з жывёльным светам было проста жахлівае. Па-драпежніцку былі знішчаны зубры, ласі, бабры. Вось, напрыклад, на адным толькі царскім паляванні ў жніўні 1897 года ў Белавежскай пушчы было забіта 36 зубраў, 37 ланей, 25 аленяў, 18 лісіцаў, 16 дзікоў, 69 коз і многа іншай дзічыны.

Зараз у рэспубліцы 20 000

ласёў і столькі ж прыкладна дзікоў, многа аленяў, касуль. Зноў у нашых лясах пасяліўся прыгажун-глухар. А паселішчы баброў ёсць літаральна на кожнай рэчцы. Мы ўжо можам пачаць іх промысел — пакуль што па 400—500 баброў у год, а ў далейшым — па 2—3 тысячы. Размножыліся выдра, куніца, лісіца. Фауна і флора — гэта ярка тая багацці краю, якія мы, у адрозненне ад геалагічных, можам не толькі рацыянальна выкарыстоўваць, але і пмнажаць.

Адной з важнейшых задач камітэта з'яўляецца ўлік запасаў вады падземных і паверх-

невых вадаёмаў, рэгуляроўка іх размеркавання і рацыянальнае выкарыстанне. Ні адна артэзіянская шчыліна не можа быць прабіта без згоды камітэта. Падземныя воды ідуць на патрэбы насельніцтва і харчовай прамысловасці, вада рэчак і азёраў — электрастанцыям, хімічным і іншым прадпрыемствам. І вось тут мы пільна сочым, каб прадпрыемствы не забруджвалі ваду, каб яна вярталася ў рэчку максімальна ачышчанай. Без дазволу камітэта па ахове прыроды не прымаецца ні адзін праект, якім бы тэхнічна дасканалым ні быў ён у іншых адносінах, якія

б выгады ні абцяў народнай гаспадарцы. У кожным абласным цэнтры ёсць гідрахімічныя лабараторыі, якія правяраюць якасць сцёкавых вод вакол кожнага прадпрыемства. Такі строгі кантроль за ачышчальнымі збудаваннямі мае вялікае значэнне, бо зберагае і прыроду, і здароўе людзей.

Не меншая ўвага ўдзяляецца і чысціні паветра. Гэта і газаачышчальныя фільтры прадпрыемстваў, і цэнтралізаваная цэплафікацыя і газіфікацыя, і акружныя дарогі вакол гарадоў, якія змяншаюць колькасць выхляпных газаў ад аўтамашын, і абвадненне гарадоў, і зялёныя насаджэнні. Нездарма інашаземныя турысты часта здзіўляюцца свежасці паветра ў нашых гарадах, бо кожны горад у нас — нібы сад, а вакол яго абавязкова шырокае кольца лесу — зялёная зона.

Непасрэднай задачай нашага камітэта з'яўляецца выяўленне і ахова помнікаў прыроды: паркаў, дэндралагічных калекцый, характэрных для рэспублікі ландшафтаў, гідралагічных і геалагічных помнікаў — усяго, што мае навуковае, культурнае і эстэтычнае значэнне. Такімі помнікамі прыроды зараз аб'яўлены возера Свіцязь з прыбярэжным лесам, старадаўнія паркi ў Гомелі і Нясвіжы, геалагічнае агаленне на беразе Дняпра пад Рагачовам, гранітны валун ля Бешанковіч, магутны цар-дуб на Брэстчыне — 650-гадовы волат 42 метраў вышыней, сядзіба «Альбуць», дзе жыў Якуб Колас, сосны-гіганты ў Клятнянскім лясныцтве Быхаўскага раёна і многае, многае іншае.

Вядзецца работа па выяўленню і рэстаўрацыі цікавых паркаў, і ў гэтым вялікую дапамогу нам аказвае грамадскасць. Створана добраахвотнае таварыства па ахове прыроды, лік членаў якога дасягае амаль мільёна. Пры кожным Савеце-раённым гарадскім і сельскім-працоўчыц дэпутацыя камісіі па ахове прыроды.

Пры некаторых сельскіх школах створаны школьныя лясныцтвы, за якімі замацавана па 200—300 гектараў лесу. Дзеці даглядаюць лес, садзяць дрэвы і тым самым прывучаюцца і працаваць, і яшчэ больш любіць і разумець родную прыроду.

«Трэба ўлічваць, што хоць і наступіла эра касмічных палётаў, жыць нам і нашым патомкам прыдзецца на Зямлі, якую з яе прыродай трэба берагчы і любіць», — сказаў акадэмік Несмяянаў. І з гэтымі словамі нельга не пагадзіцца.

Ніл ГІЛЕВІЧ

Мой сні бор, мой родны бор зялёны!
Ён ёсць у кожнага—свой бор, што вабіць, свой мілы кут, свае бярозы й клёны,
І ёсць свая пясная тайна, мабіць...
Дык будзь жа ты навек бласлаўлены!
Адзін ты знаеш, дружа мой маўклівы,
Які быў я ў цябе ў гэтых шчаслівых
Мой сні бор, мой родны бор зялёны!

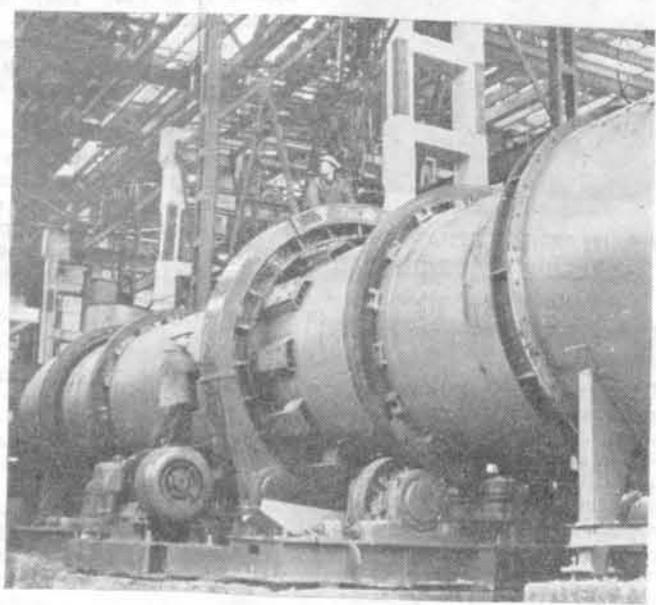
Номер открывается статьей «НАМ ЖЫЦЬ НА ЗЯМЛІ», которая знакомит читателя с работой Государственного комитета Совета Министров Белорусской ССР по охране природы. Наше государство всегда проявляло заботу о сохранении, восстановлении, обогащении фауны и флоры республики, её природных ресурсов, а также о рациональном использовании лесных богатств, водоемов и т. д. С этой целью в 1960 году и был создан комитет. Благодаря заботе государства, площадь лесов, несмотря на хищническое истребление их в годы царизма и варварское уничтожение гитлеровцами в период временной оккупации Белоруссии, не только восстановлена, но и значительно расширена. Заметно увеличилось и количество дичи. Сейчас в республике насчитывается свыше 20 000 лосей, десятки семейств зубров, множество косуль, оленей, а домики бобров можно встретить почти на каждой речке. Беловежская пушча и Березинский заповедник являются жемчужинами белорусской земли. В ближайшее время намечается создать еще один — Полесский ландшафтно-гидрологический заповедник. Он разместится в районе Петрикова, Турова и Лельчиц и займет площадь 60 000 гектаров.

О сегодняшнем дне полесских деревень рассказывает в своем очерке «ДУХМЯНЫ МЕД» Леонид Прокша. В Пинске автор встретился с людьми, которые знали лично народного поэта Белоруссии Якуба Коласа. В Пинковичах, где когда-то учительствовал поэт, автор беседовал с его бывшими учениками. Теперь Пинковичи входят в колхоз «Оснежицкий» — один из лучших не только в Пинском районе, но и в республике. Урожай зерновых в колхозе в среднем ежегодно составляет 30 центнеров с гектара. Все трудоемкие процессы выполняют машины. Славится колхоз и высокими заработками его тружеников.

«ГАРАДСКІ КАМФОРТ НА ВЕСЦЫ» — так называется интервью с заместителем министра сельского строительства БССР Александром Чижиком. В последние годы наметилась коренная перестройка облика и быта белорусских деревень и поселков. Для ведения строительно-монтажных работ созданы специализированные организации, которыми руководит Министерство сельского строительства. За короткий срок им было сдано в эксплуатацию 600 тысяч квадратных метров жилой площади, 231 школа, 67 детских садов и яслей, 186 клубов и кинотеатров. До 1971 года строительными организациями Министерства сельского строительства БССР будет сдано 175 тысяч квартир, 757 школ, клубов, домов культуры и прочих культурно-бытовых объектов.

Иосиф Иосифович Стабровский родился в 1869 году. По желанию отца стал офицером, участвовал в первой мировой войне и вышел в отставку в чине полковника. Ученый по призванию, он с того времени всю свою жизнь посвятил истории родного края. Осенью 1924 года Стабровский основал в Слониме историко-краеведческий музей. В сентябре 1939 года музей пополнился новыми ценными коллекциями: выставками по научному атеизму, истории СССР, картинами и другими экспонатами. Когда город был оккупирован гитлеровцами, Иосиф Иосифович, рискуя жизнью, сохранил много ценных реликвий. Немало важных документов получено от Стабровского Академиями наук СССР и БССР. Недавно жители Слонима и окрестных деревень проводили в последний путь историка, археолога, человека, который много сделал для родного Слонима и своих земляков. Ушел из жизни человек, но память о нем осталась в сердцах людей. («ДАРАГАЯ ПАМЯЦЬ СЭРЦА»).

«ПЯЦЕРА З ЧАТЫРОХСОТ» — так называется рассказ о народных избранниках — депутатах Гомельского городского Совета, которым народ доверил руководить городским хозяйством. Из года в год хорошеет город. Выросли новые микрорайоны, учебные корпуса вузов и техникумов, дворцы спорта, театры и школы, дворцы культуры и поликлиники... За прошедший год гомельчане получили 3 454 квартиры. На 21, 8 миллиона рублей сверхплановой продукции — новейших металлообрабатывающих станков, комбайнов, стекла, мебели, трикотажа — дали гомельчане за это время государству. Еще большие планы предстоит осуществить городскому Совету в недалеком будущем. Для их выполнения при горсовете создано и работает одиннадцать постоянных комиссий и двадцать пять депутатских советов. Жизнь города находится под постоянным наблюдением народных избранников. Кто же эти люди, которых народ наделил таким высоким доверием? Это — кузнец завода «Гомсельмаш» Василий Хурсан, врач Клавдия Гришанкова, актриса Нина Корнеева, водитель троллейбуса Георгий Холценков, ректор Белорусского института инженеров железнодорожного транспорта Петр Сычко и многие другие.

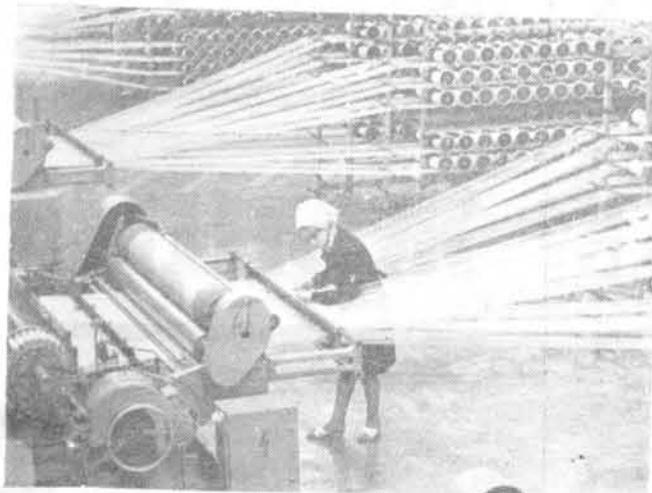
Хутка ўступіць у строй другая чарга Гомельскага суперфасфатнага завода. Яна ўключае велізарны комплекс цэхаў і тэхналагічных устаноўкаў па вытворчасці асноўнага віду прадукцыі — двойнога суперфасфату. Завод будзе штогод вырабляць 700 тысяч тон гэтага каштоўнейшага ўгнаення. НА ЗДЫМКУ: мантаж сушыльнага барабана ў цэху грануляцыі.

Фота Ч. МЕЗІНА.

ЛЮДЗІ * ПАДЗЕІ * ФАКТЫ

На Светлагорскім заводзе штучнага валакна нядаўна ўступіла ў строй першая магутнасць другой кордынай вытворчасці. Ужо выпушчаны сотні тысяч квадратных метраў кордных тканін 17-й маркі — самай высокай у краіне па трываласці. НА ЗДЫМКУ: у ткацкім цэху другой чаргі.

Фота М. МІНКОВІЧА.

**ПАПАЎНЕННЕ У СЯМ'І
«МАЗаў»**

Тры гады прайшло з таго часу, як на Мінскім ордэна Леніна аўтамобільным заводзе быў пачаты выпуск аўтамашын тыпу «МАЗ-500». У юбілейным годзе рэспублікі мінскія аўтазаводцы парадуюць Радзіму новымі, больш дасканалымі машынамі. Канструктарскі калектыў прадпрыемства завяршыў распрацоўку тэхнічнай дакументацыі аўтамабіля новага сямейства. Грузападымальнасць іх у параўнанні з машынамі, якія выпускаюцца павышана на паўтары тоны, а хуткасць — на 10—15 працэнтаў.

У гэтым годзе на заводзе будзе асвоена вытворчасць новага лесавознага цягача «МАЗ-509».

**НА МЯЖЫ ЧАТЫРОХ
РЭСПУБЛІК**

Чатыры гады таму назад у Віцебску быў створаны Клуб інтэрнацыянальнай дружбы. Ён аб'яднаў моладзь Пскоўскага раёна Рэспублікі Федэрацыі, Браслаўскага — Беларускай ССР, Зарасайскага — Літоўскай ССР і Даўгаўпілскага — Латвійскай ССР. Дэвізам клуба стала «Дружба і праца», «Усё, што я ведаю, — тваё, таварыш!».

Па рашэнню савета клуба быў арганізаваны міжкраёвы піянерскі лагер. У ім адпачывалі піянеры з чатырох брацкіх рэспублік.

Брацкія сувязі моладзі

расшыраюцца з кожным годам. Праводзяцца цікавыя сустрэчы маладых працаўнікоў.

**ТВОРЫ КАРЛА МАРКСА—
НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ**

Знамянальнай даце — 150-годдзю з дня нараджэння заснавальніка навуковага камунізму Карла Маркса выдавецтва «Беларусь» прысвяціла выпуск у перакладзе на беларускую мову «Маніфеста Камуністычнай партыі». Гэты твор К. Маркса і Ф. Энгельса выдаецца за гады Саветскай улады ў рэспубліцы ўжо 12-ы раз.

З друку выйшла таксама работа К. Маркса «Крытыка Гоцкай праграмы». Да юбілею чытачы атрымаюць і чацвёрты том «Капітала».

**ТРЫ ТЫСЯЧЫ БЛАКІТНЫХ
ЭКРАНАУ**

У сучасны момант у сёлах Дубровенскага раёна ўстаноўлена больш 3 000 тэлевізараў. Попыт на іх не зніжаецца. За тры месяцы гэтага года хлебарабы набылі звыш ста тэлевізараў.

**«ТАЙФУН» ПАКАРАЕ
МОРА**

Унікальны пасажырскі карабель на падводных крылах «Тайфун» будзе пабудаваны ў СССР да 1969 года. Нават пяцібальнае хваляванне не перашкодзіць «Тайфуну» пераадоляваць 43 мілі за гадзіну. Новы карабель аснашчаны двума газавымі турбінамі па 1 700

На Брэстчыне пачалася пасадка бульбы. НА ЗДЫМКУ: старшыня калгаса «Іскра» Івацвіцкага раёна Рыгор РУСАК (справа) і аграром Павел КАВАЛЬЧУК правяраюць якасць насення. Фота Ф. БАЧЫЛЫ.

конскіх сіл. Ён лёгка пакіне ззаду вядомую «Вікторыю» (ЗША).

90 пасажыраў «Тайфуна» не адчуюць качкі і ўдараў хваляў — падводныя крылы своеасаблівай канструкцыі падмуць карабель высока над паверхняй мора. Электронная сістэма кіравання крыламі, аснашчаная мініятурным вылічальна-рашаючым прыстасаваннем, дазваляе ім чула рэагаваць на любыя сюрпрызы мора.

КУРОРТ АНТАРКТЫДЫ

Аазіс Шырмахера саветскай палярнікі назвалі першым курортам у Антарктыдзе. Тут яны прымаюць сонечныя ванны, купаюцца ў невялікім возеры, тэмпература вады якога ў снежны дасягнула плюс 15 градусаў па Цэльсію, а ў студзені паднялася яшчэ вышэй. Курорт знаходзіцца ў свабоднай ад лёду катлавіне, замкнёнай скаламі, у 800 метрах на паўночным ўсход ад станцыі Новазараўскай. Узгоркі надзейна абараняюць катлавіну ад вятроў. На паверхні грунту ў сярэдзіне кастрычніка тэмпература дасягала плюс 19 градусаў, а ў лістападзе і снежні — плюс 30—40 градусаў.

**ГАРАДСКІ КАМФОРТ
НА ВЕСЦЫ**

Калі ў 1944 годзе беларуская зямля была ачышчана ад гітлераўскіх захопнікаў і да роднага парога пачалі вяртацца з франтоў салдаты, з лясцоў — партызаны, з эвакуацыі — бежанцы, многім не заўсёды было куды вяртацца. Фашысты разбурылі нашы гарады, зруйнавалі і спалілі 9 200 беларускіх вёсак.

У першы пасляваенныя гады людзі жылі ў зямлянках, марылі хоць бы аб якім-небудзь куде, даху над галавой. Аб высокай культуры быту цяжка было тады гаварыць. Вёскі будаваліся без праектаў і дакладнай планіроўкі, дамы ўзводзіліся з тых матэрыялаў, якія былі пад рукой.

Тыя часы даўно мінулі. За апошнія гады даходы калгасаў і саўгасаў значна ўзраслі, узняўся культурны ўзровень сельскага насельніцтва, узрасла патрэба ў добраўпарадкаваным, зручным, сучасным жыллі. Стала неабходнасцю

набліжэнне ўзроўню быту і культуры вёскі да ўзроўню горада.

Для вядзення будаўнічых работ на сяле ствараюцца спецыялізаваныя арганізацыі, якімі кіруе Міністэрства сельскага будаўніцтва. У Беларусі яно было арганізавана ў 1965 годзе. За кароткі тэрмін пабудавана і здадзена ў эксплуатацыю каля 600 тысяч квадратных метраў жылля, 231 школа, 67 дзіцячых садоў і ясляў, 186 клубаў і кінатэатраў, больш 1 600 жылвагадоўчых памяшканняў. Да 1971 года будаўнічымі арганізацыямі міністэрства будзе выканана работ на суму 1 210 мільянаў рублёў, здадзена 175 тысяч кватэр, 757 школ, клубаў, дамоў культуры і іншых культурна-бытовых аб'ектаў.

Некалькі месяцаў таму назад ЦК Камуністычнай партыі Беларусі і Савет Міністраў БССР прынялі пастанову «Аб мерах па далейшаму

паляпшэнню жыллёвага і культурна-бытавога будаўніцтва на сяле». У ім прадугледжаны меры не толькі па павелічэнню маштабаў будаўнічых работ, але і па карэннай перабудове нашых вёсак.

Аб пераўтварэннях, якія абудуцца ў сёлах, карэспандэнт «Голасу Радзімы» папрасіў расказаць намесніка міністра сельскага будаўніцтва БССР Аляксандра Аляксандравіча ЧЫЖЫКА.

Раскажыце, калі ласка, якім павінен быць сучасны сельскі пасёлак?

У Беларусі, як і ў іншых рэспубліках Саветскага Саюза, вядзецца комплекснае эксперыментальнае будаўніцтва, якое мае вялікае значэнне для пошукаў шляхоў перабудовы вёскі. Яно дае магчымасць выявіць і адабраць лепшыя варыянты жылых дамоў, кватэр, культурна-бытавых і вытворчых будынкаў.

ПАШАНА ЗА ПРАЦУ

Калі ў вёску Клайшы прыйшла Савецкая ўлада, Яніне Бальдэвіч было пяць год. Хутка яна разам з сяброўкамі пайшла ў школу, але скончыць яе змагла толькі пасля Вялікай Айчыннай вайны.

У навава арганізаваным калгасе «Зара» Яніне прапанавалі працаваць на свінаферме. Механізацыі ў той час на ферме не было, працаваць было цяжка. Але хутка ўстанавілі механізмы, правялі водаправод, зрабілі падвясную дарогу для дастаўкі кармоў, праз некаторы час побач са старой узвялі новую ферму.

Радавалася Яніна Антонаўна гэтым вялікім зменам, працаваць хацелася яшчэ лепш. Аднойчы ў час адпачынку ў чырвоным кутку Я. Бальдэвіч уключыла радыёпрыёмнік. Дыктар чытаў Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні работнікаў сельскай гаспадаркі ордэнамі. І раптам сярод узнагароджаных ордэнам Леніна Яніна Антонаўна пачула сваё прозві-

шча: ёй, простаі сялянцы, быў аказаны вялікі гонар за сумленную працу.

М. КАРЖУЕУ.
Воранаўскі раён.

СЯМ'Я МЕДЫКАЎ

Веру Цітаўну і Фёдара Якаўлевіча Шустаў добра ведаюць не толькі жыхары вёскі Гарохаўшчы, што на Акцябршчыне. Яны медыкі, Вера Цітаўна — акушэрка, Фёдар Якаўлевіч — фельчар. Днём і ноччу, у любое надвор'е спяшаюцца яны да хворых.

У сям'і Шустаў пяцёра дзяцей, і ўсе яны ўнаследавалі прафесію бацькоў. Валя закончыла медыцынскае вучылішча і працуе ў сельскай бальніцы вёскі Парэчча, дзве меншыя дачкі Галя і Ніна пасля дзесяцігодкі паступілі ў Гомельскае медыцынскае вучылішча, а сын Васіль вучыцца ў Брэсцкім медвучылішчы.

Ул. СМОЛЯР.

КВЕТКІ ЛЯ АБЕЛІСКАЎ

Працоўныя Касцюковіцкага раёна свята ўшаноўва-

юць памяць воінаў, якія аддалі сваё жыццё за вызваленне Радзімы. У цэнтры калгаса «Расія» ў вёсцы Шарэйкі ля падножжа мармуровага абеліска заўсёды свежыя кветкі.

Такія ж абеліскі ўзведзены ў Касцюковічах, у вёсках Студзянен, Сілічы, Норкіна, Бялінкавічы, Прусіна, Ногіна, Сялецк, Пралетарскае, Мамаева і ў іншых месцах.

М. БУТЭЛН.

ІМЯ ВУЛІЦЫ «НАРМАНДЫЯ — НЁМАН»

Працоўныя горада Барысава ніколі не забудуць прагеразм і адвагу, якія праявілі ў гады мінулай вайны лётчыкі авіяпалка «Нармандыя—Нёман». Адзін з іх — французскі лётчык Жак Гастон загінуў у баі пры вызваленні горада на Бярэзіне. У 9-й сярэдняй школе Барысава піянерская дружына носіць імя палка «Нармандыя—Нёман».

Нядаўна рашэннем выканкома гарадскога Савета дэпутатаў працоўных адна з вуліц Барысава перайменавана ў вуліцу «Нармандыя—Нёман».

П. БАРОДКА.

АДРАСАВАНА ПАТОМКАМ

У мінулым годзе для дзяцей энергетыкаў маладога беларускага горада Белаазёрска была пабудавана яшчэ адна школа на 640 месц.

У дзень 50-годдзя Савецкай дзяржавы ў двары школы адбыўся ўрачысты мітынг, быў адкрыты абеліск, у які замуравана капсула са «Зваротам да патомкаў».

Піянеры і камсамольцы ў гэтым «Звароце» далі клятву быць вернымі заветам вялікага Леніна, сьвімі справамі, учынкамі садзейнічаць будаўніцтву камуністычнага грамадства.

Акрамя «Звароту», у капсуле замураваны значкі, якія выпушчаны да 50-годдзя Савецкай улады, і газета «Правда», у якой апублікаваны Зварот ЦК КПСС да савецкага народа.

На абеліску прымацавана таблічка: «Ускрыць 7 лістапада 2017 года». Рэбяты, якія будуць хадзіць у школу ў сотым годзе Савецкай улады, даведаюцца са «Звароту да патомкаў» аб тым, як жылі, вучыліся, чым цікавіліся школьнікі нашых дзён.

Е. СЯЛЕНЯ.

Бярозаўскі раён.

Случкае сельскае прафесійна-тэхнічнае вучылішча створана 16 год назад. Цяпер тут навучаецца больш як 700 юнакоў з Любанскага, Салігорскага, Старарарожскага, Асіповіцкага, Слуцкага раёнаў. Леанід ПРУС [здымак 1] працаваў на палях калгаса «Ленінскі сцяг» Пінскага раёна. Праўленне калгаса накіравала яго ў вучылішча. На другім здымку: будучы механізатар Валянцін КАВАЛЕНЯ адказвае ўрок па грамадствазнаўству. У спартыўнай зале праводзяцца спарторніцы, на ўроках фізкультуры хлопцы займаюцца гімнастыкай, валеяболам [здымак 3].

ДЗЕЦІ СВЕТУ ВІНШУЮЦЬ

Космас — арэна супрацоўніцтва ПАПІСАННЕ ПАГАДНЕННЯ АБ ВЫРАТАВАННІ КАСМАНАЎТАЎ

Так называецца выстаўка, якая адкрылася ў мінскім Палацы піянераў і школьнікаў. На ёй экспануюцца 200 дзіцячых малюнкаў з 17 краін: Югаславіі, Чэхаславакіі, Мексікі, Кубы, Нігерыі, Конга, Швецыі, Ірака і іншых.

Разнастайнасць навакольнага свету паказана ў яркіх і сціплых, таленавітых і простых малюнках. Свет в'етнамскага дзіцяці — гэта вайна з яе жахамі і пакутамі, бомбы, якія падаюць на мірныя гарады і вёскі, і ахопленыя полымем амерыканскія сцягвятнікі, збітыя трапным агнём патрыёткаў.

Самая папулярная тэма дзіцячых малюнкаў — гэта, зразумела, космас, міжпланетныя па-

дарожжы. Неўтаймаваная фантазія маленькіх мастакоў, іх мары абаліраюцца на рэальныя факты — дасягненні савецкай касманаўтыкі, пракладанне шляхоў да далёкіх планет.

Выстаўка «Дзеці свету вініваюць» арганізавана Рэспубліканскім камітэтам абароны міру і Беларускай таварыствам дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. У Мінск яна прыбыла пасля «прым'еры» ў Маскве, дзе напярэдадні 50-годдзя Вялікага Кастрычніка была адкрыта ў ДOME дружбы.

Цяпер 19 беларускіх выставак дзіцячага малюнка экспануюцца ў Францыі, Італіі, Вялікабрытаніі, Аўстраліі, Новай Зеландыі і ў іншых краінах.

У Маскве адбылася цырымонія падпісання «Пагаднення аб выратаванні касманаўтаў, звароту касманаўтаў і звароту аб'ектаў, запушчаных у касмічную прастору».

Ад імя ўрада СССР пагадненне падпісаў міністр замежных спраў СССР А. А. Грамыка, ад урада ЗША паўнамоцны міністр, саветнік пасольства Злучаных Штатаў Амерыкі ў Савецкім Саюзе Эмеры Суэнк, ад урада Вялікабрытаніі — часовы павераны ў справах Вялікабрытаніі ў Савецкім Саюзе Пітэр Далтон.

Планіроўка і будова павінны адказваць патрабаванням будучага з улікам нашых умоў і магчымасцей.

У першую чаргу мы пачынаем добраўпарадкаванне ўзбуйненых, перспектывных пасёлкаў. Пачата будаўніцтва дванаццаці такіх вёсак. Вось, напрыклад, якім у недалёкім будучым стане пасёлак Леніна Магілёўскай вобласці. У цэнтры — плошча з помнікам Ул. І. Леніну. Каапераваны будынак клуба на 400 месц, сельсавета, канторы саўгаса, пошты. Тут жа прадуктовы магазін, сталовая-растаран. Жылыя дамы двухпавярховыя, на 12 кватэр.

У калгасе «Прагрэс» Гродзенскай вобласці (цэнтр — вёска Верцялішкі) штогод на капітальнае будаўніцтва выдаткоўваецца 180 тысяч рублёў. Яшчэ да нядаўняга часу будова тут вялася хаатычна, па ўстарэлых праектах, якія не ўлічвалі ўраस्ताючыя патрабаванні жыхароў. Тады ў інстытуце «Белгіпрасельбуд» быў складзены генеральны план, па якому пачалі мяняцца Верцялішкі. Галоўная вуліца выпрамяляецца, азеляняецца. Па ёй пройдзе водаправод з водазаборнымі калонкамі. У цэнтры вёскі размясціліся адміністра-

рацыйныя будынкі, — клуб, магазін, сталовая, камбінат бытавога абслугоўвання.

У Беларусі налічваецца да 90 тысяч хутароў. Перасяленне іх, стварэнне новых культурных цэнтраў — таксама неадкладная задача будаўнікоў. Яна будзе вырашацца адначасова з развіццём перспектывных населеных пунктаў.

Якім павінен быць сучасны сельскі дом?

Гэта пытанне хвалюе земляробаў, выклікае гарачыя спрэчкі ў архітэктараў і праекціроўшчыкаў. Вядзецца ажыўленая дыскусія на старонках газет. Есць думкі наконт таго, што трэба ўзводзіць шматпавярховыя будынкі гарадскога тыпу з усімі выгодамі. Есць сцвярдженні, што сялянскі дом павінен захаваць традыцыі, якія складваліся стагоддзямі. У парадку эксперыменту ў Верцялішках, напрыклад, узводзяцца рознаэтажныя жылыя дамы — ад адна-да васьмяцікватэрных, аднакватэрныя ў двух узроўнях, чатырохкватэрныя двухпа-

вярховыя дамы з асобнымі ўваходамі. А вось прыклад новай сялянскай кватэры. На першым паверсе — вялікі прыраўні пакой, ванна, санвузел, кухня, гасціная з выходам на адкрытую веранду, кладоўка. Лесвіца вядзе на другі паверх, дзе размешчаны тры пакоі, тут жа выхад на вялікі балкон. Плошча трох пакоў роўная прыкладна 40 квадратным метрам. Ва ўсіх кватэрах будзе газ, электрычнае святло, яны будуць радыёфікаваны. У свае новыя кватэры калгаснікі прывязуць новую сучасную мэбля. Мэбля ў магазіне ім прадаецца ў растэрміноўку.

Меркаванню наконт таго, якім павінен быць сельскі дом, многа. Адзінага рашэння, вядома, быць тут не можа. Бясспрэчна толькі тое, што ва ўсіх выпадках трэба спалучаць сучасныя зручнасці са спецыфікай сельскага жыцця і ўмовамі працы.

Будаўніцтва на сяле вядзецца вялікае. Пры такіх аб'ёмах забяспечыць індывідуальнымі праектамі ўсіх практычна немагчыма, і таму патрэбна шырокі выбар тыпавых праектаў. Дарэчы, у Мінску на вуліцы Беры Хэружай хутка будзе пабудаваны 13-павярховы будынак, у якім размесціцца Беларуска-

дзяржаўны інстытут праектавання сельскага будаўніцтва. Гэта будзе вялікай дапамогай нашым праекціроўшчыкам і архітэктарам.

А ці будуць пры новых дамах (асабліва гэта датычыць шматкватэрных) прысядзібныя ўчасткі?

Нядаўна на гэта пытанне адказаў у «Літаратурнай газете» А. Дубровін, намеснік міністра сельскай гаспадаркі СССР. Ён сказаў, што для тых, хто мае ў іх патрэбу, яны безумоўна павінны быць. Кожны калгаснік або рабочы саўгаса мае права на асабістую гаспадарку. Памеры ўчастка — 600 — 800 квадратных метраў на кватэру. Але па жаданню селяніна гэтую лічбу можна павялічваць. Толькі даваць зямлю не каля самага дома, а за межамі пасёлка.

Якія будаўнічыя матэрыялы выкарыстоўваюцца пры ўзвядзенні жылых дамоў і грамадскіх пабудоў?

Старая беларуская вёска была драўлянай. Толькі ў пасляваенныя гады сталі паўляцца каменныя будынкі.

Гэта былі школы, клубы, жывёлагадоўчыя памяшканні. Сёння на будаўніцтва ў вёску накіроўваецца цэгла, керамзіт, аглапарыт, вапна, плітныя ўцяпляльнікі, сілікатныя буйныя блокі. У рэспубліцы ствараецца магутная база па вытворчасці жалезабетонных канструкцый, сталярных і іншых вырабаў для сяла.

Напэўна, трэба расказаць і аб тых, хто непасрэдна ажыццяўляе будаўніцтва. Асноўнай крыніцай папаўнення сельскіх будаўнічых арганізацый і кваліфікаванымі кадрамі з'яўляюцца прафесійна-навукова-тэхнічныя вучылішчы. У 1967 годзе набылі новыя прафесіі і павысілі кваліфікацыю 13 340 чалавек. У сістэме міністэрства працуе 7500 інжынерна-тэхнічных работнікаў.

Пытаннем будаўніцтва і добраўпарадкавання вёсак у Беларусі надаецца вялікае значэнне. Разам з работнікамі сельскай гаспадаркі ў перабудове актыўна ўдзельнічаюць і прамысловыя арганізацыі, якія выпускаюць будаўнічыя матэрыялы і абсталяванне, і архітэктары. Прайдзе зусім многа часу, і аблічча беларускай вёскі рашуча зменіцца.

Прыемна ў наш час пада-
рожніцаць. Прыходзяць доб-
рыя думкі, параўнанні. Па-
дарожжа, кажучы раднамі
Янкі Купалы, дае магчы-
масць

З цэлым народам гутарку вясці, Сэрца мільёнаў паслухаць біцця.

У кішэні білет «Мінск —
Пінск». За плячыма службо-
выя і хатнія турботы, якія,
калі ты сядзіш у вагоне ця-
ніка, у аўтобусе ці ў самалё-
це, выглядаюць інакш, не за-
цілаюць шырокіх далаў.

За акном вясна. Снегу ўжо
амаль нідзе няма, толькі дзе-
нідзе ў лесе ды ў лагчы-
нах. Рэкі разліло. Нават з
самалёта не відаць другога
берага.

— А ў нас сёлета вады
меней, як у мінулыя гады, —
кажа пажылы чалавек, гле-
дзячы ў круглае акенца.

— А дзе гэта ў вас? —
пытваю.

— Над Гарыню, — ад-
казвае, не адрываючыся ад
акенца, як бы гаворыць сам
да сябе. — Во летась была
вада. Да нашага селішча яна
прышла ноччу. Людзі спалі.
Сусед мой прагнуўся — што
такое? Прасціна мокрая. За-
паліў святло — па самы
ложка вада. Хапіў чалавек са
стала тэлевізар і палез на
печ дасыпаць.

У Пінску я быў перад вай-
ной, быў і пасля вайны. Але,
каб не білет у кішэні, паду-
маў бы: нейкі зусім новы го-
рад. Памятаю брудную ган-
длёвую плочку, характэр-
ную для ўсіх дарэвалюцый-
ных гарадоў, драўляныя тра-
туары. Нічога гэтага не ба-
чу.

Мы ўжо аглядаем Пінск з
акна аўтобуса: шырокія, аб-
саджаныя дрэвамі, асфаль-
таваныя вуліцы, цудоўная
плочка, дзе з аднаго боку,
уздоўж ракі, стаіць дама,
збудаваныя некалькі стагод-
дзяў таму назад, і побач но-
выя сучасныя збудаванні з
вялікімі вокнамі магазінаў.

Па набярэжнай, дзе пра-
гульваліся, цокаючы па ас-
фальце абцаскамі, добра ап-
ранутыя дзяўчаты з хлопца-
мі, мы прайшлі да гасцініцы.

— Ведаеш, Міхась, —
кажу свайму спадарожніку
Скрыпку, — тут быў бруд-
ны бераг. З гары сцякалі
раўчкі. А цяпер глядзі, якое
хараставо. Як у нас у Мін-
ску (толькі ракі, на жаль, у
нас такой няма).

У гасцініцы нас ветліва
пытваюць, якія хочам заняць
пакоі: з вокнамі на Пінч ці
на горад. Просім з вокнамі на
раку. І праз некалькі хвілін
ужо з трэцяга паверха новай,
па-сучаснаму збудаванай і
абсталяванай гасцініцы лю-
буемся Пінч і Прыпяццю.
Рэкі разліліся так, што не
відаць краю, і каб не сям-
там дрэвы, што стаіць у ва-
дзе, можна было б думаць,
што перад намі мора.

Старажытны беларускі го-
рад Пінск ляжыць на левым
беразе цяхай і паўнаводнай
Піны пры ўпадзенні яе ў

Прыпяць. Час заснавання го-
рада дакладна невядомы. У
«Повести временных лет»
Пінск упершыню ўпамінаец-
ца ў 1097 годзе.

За доўгія стагоддзі свай-
го існавання сцены Пінска
бачылі татарскіх і шведскіх
захопнікаў, банды Махно і
Пітлера. Не раз вораг руй-
наваў яго, але людзі змагалі-
ся і дачакаліся сонечных
дзён. На сценах многіх да-
моў Пінска і яго ваколіц аб

пакоі, — пакзвае яна на ад-
ны з трох дзвярэй. — А ў
другой палове дома жылі
дзе настаўніцы. З адной з
іх, Марыяй Дамітрыеўнай,
ён і ажаніўся.

— У садзе захавалася аль-
танка, у якой любіў сядзець
Якуб Колас, — расказвае
Карнелій Арсеньевіч. — Мы
беражом яе, як памяць аб
Якубу Коласу. Канстанцін
Міхайлавіч любіў хадзіць у
грыбы. Лес тады быў пад бо-

нуў на чужыну, аб сустрэчах
з імі за мяжой і на Радзіме.

На фабрыках і ў наву-
чальных установах мы ба-
чылі выстаўкі, прысвечаныя
50-годдзю Беларускай Са-
вецкай Сацыялістычнай Рэ-
спублікі. З любоўю, напры-
клад, аформлены стэнд «Пісь-
меннікі Беларусі» на фаб-
рыцы штучнай скуры. Наме-
снік сакратара партбюро
Раіса Краўчанка, якая сама
любіць беларускую літарату-

эканоміка не можа развіваць
ца без крыві і золата.

У 1954 годзе Іван Міка-
лайчык вярнуўся ў Пінск.
26 гадоў чалавек пражыў у
Монтэвідэо. Там прайшла
маладосць. Хоць Уругвай і
чужая краіна, але і яна пакі-
нула след у душы.

— Не забылі Уругвай?
— Успамінаю толькі ся-
роў, з якімі разам працаваў
ў славянскім камітэце, клу-
бе імя Горкага. Гэта праца

Дзям'яны

мінулых днях нагадваюць
мемарыяльныя дошкі. Мы
спыняемся каля аднапавярхо-
вага дома на былой Водапра-
воднай, а цяпер вуліцы імя
юнага партызана, хлопца з
гэтай вуліцы Чухлая. На
дошцы надпіс: «У гэтым до-
ме ў 1912—1915 гадах жыў
вялікі пясняр беларускага
народа Якуб Колас (Канстан-
цін Міхайлавіч Міцкевіч)».

Каго не ўсхваляюць гэтыя
радкі? «Першыя гады на-
стаўніцтва прайшлі на Па-
лессі, — пісаў Колас у сваёй
біяграфіі, — у Люсіне і
Пінкавічах. Тут у першы раз
я пазнаёміўся з нелегальнай
рэвалюцыйнай літаратурай...
У 1905 годзе я быў ужо заў-
зятым ворагам самадзяр-
жаў».

Ворага самадзяржаўя са-
мадзяржаўны суд прыгавар-
ыў у 1908 годзе да трох
год зняволення ў Мінскім
астрозе. «Вышаўшы з астро-
га, — працягвае далей Я. Ко-
лас, — увосень 1911 года я
пачаў пісаць «Сымона Музы-
ку». У маі дастаў пасаду ў
Купяцічах (12 верст ад Пін-
ска), але адтуль зараз жа пе-
равёўся ў Пінск у трэцяе
прыходскае вучылішча». І
паяліўся ў доме, ля якога
мы стаім.

За драўлянай агарожай у
градках корпаецца маладая
жанчына.

— Скажыце, калі ласка, ці
жыве ў гэтым доме хто-не-
будзь з тых, хто памятае Кан-
станціна Міхайлавіча?

— Жывуць такія людзі, —
адказвае яна. — Гаспадар
дома Арсеній Валевіч і яго
жонка даўно памёрлі. Жы-
вуць іх дачка Таісія і сын
Карнелій. Хадземце, я вас
праведу да іх.

Спачатку мы пазнаёміліся
з Таісіяй Арсеньевнай. Вет-
лівая жанчына запрашае нас
у невялікі вестыбюль з вы-
ходам на веранду.

— Я добра памятаю Кан-
станціна Міхайлавіча, — гав-
орыць яна, усаджваючы
нас за круглы стол. — Доб-
ры быў, вельмі добры чала-
век. Тут ён жыў, у гэтым

кам. З сабой ён браў і мяне.
— А вы ведалі, што нас-
таўнік, які дапамагае вам ра-
шаць задачы, — паэт?

— А як жа. Ён чытаў нам
вершы. Кніжак нам некалькі
пакінуў, але яны, на жаль,
засталіся на Урале.

— Чаму на Урале?

— А мы ў час імперыялі-
стычнай вайны былі ў бежан-
цах. Вяртаючыся ў Беларусь,
ехалі праз Мінск, былі ў
Коласа. Жыў ён у адным
пакоі, бедна. Тады ўсе бед-
на жылі. Але нас прыняў
сардэчна. Некалькі дзён мы
гасцілі ў яго ў той цяжкі час
усёй сям'ёй, пакуль бацька
ўладнаваў дарожныя справы.
— Абавязкова трэба з'ез-
дзіць у Пінкавічы, — рапы-
лі мы са Скрыпкам, выхо-
дзячы з гасціннага дома, у
якім некалі жыў народны
пясняр Беларусі.

У дарозе і вясновы дзень
кароткі. Шкода кожную
змарнаваную хвіліну. Хоца-
ца пабачыць і пачуць як ма-
га больш.

Апрача абавязкаў перад
рэдакцыяй, у нас з Міхасём
Скрыпкам было даручэнне ад
Саюза пісьменнікаў — арга-
нізаваць літаратурныя су-
стрэчы. Па праўдзе кажучы,
нам і без даручэння прыем-
на было сустрэцца з чытача-
мі.

У гарадскім прафесій-
на-тэхнічным вучылішчы бу-
даўнікоў, у педвучылішчы,
саўгасе-тэхнікуме, гідратэхні-
куме, мясамалочным тэхніку-
ме, на швейнай фабрыцы, на
фабрыцы штучнай скуры,
дзе мы выступалі, рабочыя і
навучніцы з цікавасцю слу-
халі Міхася Скрыпку, які
расказваў аб творчасці бела-
рускіх пісьменнікаў, і смяя-
ліся часам да слёз з жар-
таў сатырыка, якія сыталіся
з яго, як гарох з дзюравага
меха. Адчувалася, што слуша-
чоў цікавіць і хвалюе мас-
тацкае роднае беларускае
слова.

Мне даводзілася больш
расказваць пра нашых зем-
лякоў, якіх цяжкі лёс зак-

ру і прапагандае яе сярод
рабочых, пакуль мы аглядаем
выстаўку, стаіць збоку і ча-
кае, што скажучь гасці.

— Вельмі добра, Раіса
Аляксандраўна. Хораша,
змястоўна, — пацяскае ёй
руку Міхась Скрыпка, —
шчырае дзякуй ад усіх літа-
ратараў.

З фабрыкі штучнай ску-
ры ідзем на фабрыку мэблі.
Там працуе шмат рабочых,
якія пасля доўгіх блуканняў
на свеце вярнуліся ў родныя
мясціны.

Па вуліцах ва ўсе канцы
курсуюць аўтобусы, а мы
ідзем пешшу. Нас вабяць
надпісы на дамах, цікавяць
вокны магазінаў. У адным з
іх на выстаўцы кніг бачым
прыгожае выданне «Пінскай
шляхты» Дуніна-Марцінкеві-
ча. Як жа не зайсці ў кніжны
магазін «Польмя», як не па-
быць гэтае выданне? Або
вось на вуліцы Заслонава на
двухпавярховым доме мема-
рыяльная дошка: «Тут 26
чэрвеня 1941 года быў арга-
нізаваны адзін з першых у
Беларусі партызанскі атрад,
якім камандаваў В. З.
Корж».

— Не, мы так не дойдзем
да фабрыкі мэблі, — спаха-
піўся Скрыпка.

Але ўсё ж мы дайшлі і па-
гутарылі з рэмігрантамі.
Мяне зацікавіў мадэльшчык
Іван Мікалайчык. У 1928
годзе з вёскі Чамерын, што
ў 35 кіламетрах ад Пінска,
ён выехаў ва Уругвай. На
чатырох братоў было ў іх
паўдзсяціны зямлі, а працы
ў Пінску не знайшоў.

— Думаў, за акіянам
знайду працу, але і там яе
не было. Бадзяўся ад адной
фабрыкі да другой, ад адной
фермы да другой. Каб былі
грошы, вярнуўся б дадому,
— успамінае Іван Адама-
віч, — і толькі калі пачала-
ся другая сусветная вайна,
стаў на ногі і пачаў няблага
зарабляць. Вайна скончыла-
ся, зноў беспрацоўе. Скара-
цілі рабочыя дні тым, хто
працаваў. Капіталістычная

збліжала нас з Радзімай, за-
мяняла мне сям'ю.

— Вы не жанаты?
— Жаніўся, як толькі
прыехаў у Пінск. Дачушку
маю. Вучыцца ў шостым
класе.

— Скажыце, Іван Адама-
віч, вам відаць, даводзілася
рабіць параўнанні, як жы-
вуць людзі за акіянам і ў
нас?

— Тут у нас жыццё вяс-
лейшае, — адказаў былы
эмігрант.

Сакратарка ў прыёмнай
сакратара райкома на хвілі-
ну задумалася:

— Пачакайце. Толькі што
тут быў намеснік старшыні
калгаса «Аснежыцкі» Га-
рошка. Ён вас і завязе ў Пін-
кавічы, — і кінулася ў дзве-
ры. Праз некалькі хвілін
яна вярнулася з маладым
чалавекам у скураной курт-
цы.

— Вось Васіль Майсеевіч
з прыемнасцю вам пакажа
Пінкавічы і ўсю гаспадарку
калгаса «Аснежыцкі».

Пазнаёміліся. Калгас «Ас-
нежыцкі» — адзін з лепшых
не толькі ў Пінскім раёне,
але і ў рэспубліцы. У склад
яго ўваходзяць вёскі Асне-
жыцы, Багры, Любель, Па-
ценічы, Пінкавічы, Вішэві-
чы, Галева. У машыне не
губляем часу, распытаем
намесніка старшыні, як жы-
вуць калгаснікі.

— Пабачыце, — адказвае
Васіль Майсеевіч, задумліва
ўглядаючыся ў дарогу. — Ва
ўсякім разе ніхто з калгас-
нікаў не хацеў бы вярнуцца
да індывідуальнай гаспадаркі
і ўжо ні за што — праца-
ваць на пана Скірмунта...

— А што, тут Скірмунт
панаваў?

— На яго зямлі гаспада-
рым цяпер мы.

— А вы тутэйшы?

— Адсюль. Бацькі мае
тут жывуць. Скончыў Горац-
кую сельскагаспадарчую
акадэмію і працую ў род-
ным калгасе.

— Якія ў вас ураджай?
— Збожжавыя ў сярэднім

ПЯЦЁРА

З ЧАТЫРОХСОТ

КОЛЬКІ год Гомелю? На
гэта простае пытанне два
адказы. Звыш васьмі стагод-
дзяў стаіць ён на беразе Со-
жа. Але сённяшняму Гоме-
лю ўсяго 24 гады. Пасля вай-
ны яго даводзілася адбудоваць
нанова. Гомель рос уверх і
ўшыр. Кватэральных новых мік-
рараёнаў, вучэбных карпусы
вну і тэхнікумаў, палацы
спорту, тэатры і школы, па-
лацы культуры і паліклінікі...
За мінулы год гамельчане
атрымалі 3454 добраўпара-
дкаваныя кватэры. Яны да-
лі на 21,8 мільёна рублёў
звышпланавай прадукцыі —
навейшых металарэзных стан-
коў, камбайнаў, шкла, мэблі,
трыкатажу.

У выкананне гарадскога

Савета нам дапамаглі загля-
нуць у бліжэйшае будучае
горада. Будзе працягвацца
будаўніцтва філіяла полі-
тэхнічнага інстытута, прафі-
лакторыя чыгуначнікаў, пар-
ку імя 50-годдзя Кастрычні-
ка. Планы вялікія і зусім кан-
крэтныя. Уся дзейнасць га-
радскога Савета накіравана
на іх выкананне. Працуе
адзінаццаць пастаянных ка-
місій і дваццаць пяць дэле-
гатаў саветаў. Жыццё гора-
да знаходзіцца пад удумл-
вым і кваліфікаваным нагля-
дам народных выбранныхіаў.
Іх — чатырыста. Рабочыя, на-
стаўнікі, урачы, вучоныя...

З пяці з іх мы пазнаёмі-
ліся ў кабінце старшыні
выканкома гарадскога Савета

Канстанціна Міхальчанкі. Дэ-
путацыя справы прывялі сю-
ды кавалы завода «Гомсель-
маш» Васіля Хурсана, урача
Клаўдзію Грышанкову, ак-
трысу Ніну Карнееву, вадзі-
целя тралейбуса Георгія
Халшчанкова, рэктара Бела-
рускага інстытута інжынераў
чыгуначнага транспарту Пят-
ра Сыцко. Старшыня вы-
канкома, інжынер па адука-
цыі, любіць дакладнасць і ар-
гументаваных прапановы.
Быў сакратаром парткома
«Гомсельмаша», сакратаром
райкома партыі. Добра ведае
горад і людзей. Сёння — раз-
мова аб добраўпарадкаванні
вуліцы Катоўскага, аб гарад-
скім транспарце. Звычайная,
зацікаўленая, дзелавая дэпу-

тацкая размова. Мы ўзялі
рабочыя адрасы гэтых пяцё-
рых, і наш маршрут пралёг
праз увесь горад.

НАВАТ вопытныя кавалі
спыняюцца на момант
ля рабочага месца Васіля
Хурсана. Тут па суседству
вогненны метал і ювелірнае
майстэрства чалавека. Бяс-
форменная балванка — да-
кладныя ўдары пневматыч-
нага молата — гатовая дэ-
таль. У руках Хурсана —
упэўненасць і артыстычнасць.
Срабодную коўку па чарця-
жых давараюць толькі самым
высокакваліфікаваным рабо-
чым. А Васіль Мікалаевіч
ужо некалькі год здае пра-
дукцыю без візы аддзела тэх-
нічнага кантролю. Майстэр-
ству ён навучаўся ў вопыт-
нага каваля Фёдора Ражко-
ва. Гэта было 17 года назад.
На заводзе падлічылі, што за
гэтыя гады ён асвоў выраб
больш 350 дэталей. Да бая-
вых знакаў былога фран-

тавіка прыбавілася Залатая
Зорка Героя Сацыялістычнай
Працы. Таварышы абралі
яго дэпутатам гарадскога Са-
вета. Васіль Хурсан расказ-
ваў нам аб сваіх таварышах:
рабочых-паэтах і рабочых-
мастаках, рабочых — членах
урада і рабочых-артыстах. І з
гонарам паўтараў:
— Вось якое гэта ўсеа-
дымнае слова — рабочы...

РАБОЧЫ дзень Георгія
Халшчанкова распісаны
па мінутах. Гэта не збітая
фраза, а дакладны факт.
Трэці маршрут, па якім ён
водзіць тралейбус, заканч-
ваецца ў новым мікрараёне
«Фестывальны». Георгій —
самы малады з нашых новых
знаёмых. Скончыў тэхнічнае
вучылішча, пасля арміі пра-
цаваў на заводзе, чатыры га-
ды назад стаў вадзіцелем.

Маршрут багаты новабу-
доўлямі. Новы будынак швей-
най фабрыкі «Камінтэрн»,

30 цэнтнераў з гектара.
— Нічога сабе. Відаць, на тарфяніках.
— Няма ў нас тарфянікаў. Жывёлы шмат маем. Кароў толькі каля 5 000 галоў. Тэхнікі шмат: 36 трактараў, 33 аўтамашыны, 9 зерневых камбайнаў, 6 бульбаўборачных. Цяпер людзі і свае прысядзібныя ўчасткі не хочуць убіраць уручную, давай ім камбайн і годзе, і даём. Саду 88 гектараў. Ад жывёла-

аб новых кніжках, якія выдалі беларускія пісьменнікі, я гляджу на дзяцей і стараюся ўявіць, якімі былі вучні Канстанціна Міхайлавіча. Зразумела, у лапцях ці пасталах, у зрэбных кашулях ці саматканых світках.
За акном вёска. Шмат дамоў цагляных, абліцаваных керамікай, пакрытых бляхай. Добрыя і драўляныя дамы, таксама пад бляхай. І толькі дзе-нідзе старая пахілая

Колас быў пасля гэтага арыштаваны на два тыдні і пасаджаны ў арыштантаў дом, які знаходзіўся ў Пінску.
— Дык, кажаце, не любіць Коласа пападдзя? — усміхнуўся я. — Ну, што ж, прынамсі, яна гаворыць тое, што думае. А вось ёсць за мяжой людзі, якія на словах моляцца на народнага песняра, а на справе зневажаюць яго, крывадушна скажваюць яго творчасць і погляды.
— Хто гэта? — здзіўлена мае субяседнікі.

— Есць такія. Літаратар-бургамістр Станіслаў Станкевіч, майстры хлусні Антон Адамовіч і Рыгор Казак. Эрэты, за што ім любіць паэта-камуніста? У час вайны Якуб Колас гэтых гітлераўскіх лакеяў назваў «кучкамі гною». Можна, не зусім эстэтычна, але рэчы названы сваімі імёнамі.
— Не чулі мы пра такіх літаратараў, — шчыра прызнаюцца субяседнікі.

— Нічога не згублілі, калі не чулі. Не цікава. Вось на гэтыя дамы глядзець цікавей. Якія прыгожыя!
— У Аснежыцы пабачыце яшчэ лепшыя дамы, — кажа намеснік старшыні, які ідзе разам з намі.
— Вось і школа, у якой працаваў Якуб Колас.
Дырэктар школы адчыніў веснічкі ў сад.

Хата вялікая, атынкавана і пабелена звонку.
— Але, — спыняе нас Мікалай Пятровіч. — Ад той школы, што была пры Коласе, застаўся толькі фундамент. Дом быў вельмі стары. Давялося на яго фундаменце ўзвесці новыя сцены.
Дырэктар вядзе нас у пакой-музей Якуба Коласа. На сцяне партрэт народнага паэта. За шклом розныя выданні твораў. Тут мы пазнаёмліся з успамінамі былых вучняў Якуба Коласа.

Малады настаўнік распаўсюджаў сярод сялян рэвалюцыйную літаратуру, памагаў ім у барацьбе з абшарнікамі. Як вядома, пан Скірмунт захапіў сялянскія сенажаці па рацэ Піна і не дазваляў лавіць рыбу ў азёрах. Якуб Колас разам з сялянамі выпрацаваў патрабаванні аб дазволе лавіць рыбу ў двух азёрах, бясплатна карыстацца чаротам, які рос над ракой і азёрамі, аб звароце захопленых паплавоў.
Скірмунт адмовіўся выканаць патрабаванні сялян. Тады пінкавіцкія мужыкі самі пачалі лавіць рыбу. Скірмунт звярнуўся за дапамогай да царскіх чыноўнікаў. 12 студзеня 1906 года губернатар псаў павятоваму спраўніку: «Я маю звесткі аб падбурванні настаўнікамі вёскі Пінкавічы Міцкевічам сялян той жа вёскі супраць памешчыкаў... Грунтоўна праверце ўказаныя звесткі і ў выпадку іх пацвярджэння неадкладна арыштуеце гэтую асобу».

(Заканчэнне на 6-й стар.)

гадоўлі маем добрыя даходы.
— А надолі якія?
— Каровы ў нас бурой латвійскай пароды. У сярэднім ад кожнай надоймаем 4 000 літраў малака ў год. А такія даяркі, як Каця Ляснічая, Ірына Грыцэня, Таццяна Патурэмская, Лідзія Баярын, Ніна Філановіч, Вольга Кароль, Таццяна Кароль — па шэсць і болей тысяч літраў. На ферме ў вёсцы Пінкавічы, куды мы едзем, даярка Герой Сацыялістычнай Працы Таісія Шпакоўская надаіла па 7 296 літраў малака ад кожнай з замацаваных за ёю кароў.
— Цікавіць, відаць, вас, як зарабляюць калгаснікі? — зірнуўшы на нас, спытаў намеснік старшыні.
Мы кінулі ў знак згоды.
— Самае малое — у дзень тры рублі. А зарабляюць і больш. Лічы можна будзе ўзяць у бухгалтара. Выплачваем грошы раз у месяц. Вось і Пінкавічы...
Машына спынілася ля школы. Цагляны двухпавярховы будынак. На сцяне злева дошка: «У гэтай школе ў 1902—1906 гадах працаваў настаўнікам Якуб Колас (Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч)».

— Але гэта не зусім дакладна, — сказаў дырэктар школы Мікалай Пятровіч Зубец. — Калі працаваў тут Якуб Колас, школа знаходзілася вунь там, — паказаў ён рукой на вёску за дарогу. — Цяпер там у нас малодшыя класы. Тут старэйшыя. А гэты гмах збудавалі пасля вайны пры дапамозе Канстанціна Міхайлавіча.
Уваходзім у школу: светлыя прасторныя класы, вялікія вокны. Дзеці апранутыя па-гарадскому. Не скажаш, што гэта вясковая школа.
Дырэктар і выкладчык беларускай мовы і літаратуры Іван Іосіфавіч Калоша просяць пагутарыць з вучнямі. У вялікай зале нас ужо чакаюць. Расчыранелыя шчокі, бліскучыя вочы. Пакуль Міхась Скрыпка расказвае

хатка, крытая саломай, а каля яе дабудоваецца, ну, не перабольшваючы, катэдж. На дахах антэны тэлевізараў.
Успамінаю, вось аб такіх дамах, цагляных, з чарапічнымі дахамі, марыў Якуб Колас у час сустрэчы з намі, воінамі-беларусамі, на фронце ў лютым 1942 года. А ці толькі марыў? Змагаўся і словамі і тры гады адседзеў у астрозе, ці ж не за шчасце людзей, заклікаў воінаў і партызан змагацца супраць акупантаў?

— Ці ёсць у вёсцы людзі, якія памятаюць Якуба Коласа? — пытаю настаўнікаў.
— Есць, — чую адказ. — У Пінкавічах, Вішэвічах і ў Пінску жывуць яго былыя вучні Міхал Ткачык, Антон Курый, Мікіта Козіч, Фёдар Скрабеля, Павел Лой... Старэнькі ўжо, праўда. Добрым словам успамінаюць свайго настаўніка. Жыве яшчэ ў вёсцы і пападзця. Ёй ужо 90 год. Тая не любіць Коласа. Кажы — мужык...

Дарэчы, забягаючы крыху наперад, скажам, што настаўніку Канстанціну Міцкевічу не пашанцавала на любоў паноў ды царскіх чыноўнікаў. Былы вучань Коласа Павел Аляксандравіч Лой успамінае такі эпізод. Аднойчы ў хаце, дзе было шмат людзей, у час размовы пра партрэт цара малады Колас усміхнуўся і сказаў:
— Няма цара — паставім самавар.

Дзяк Хацяноўскі падскочыў да Коласа.
— Што вы сказалі?
Колас паўтарыў свае словы.
— За абразу цара вы будзеце адказваць! — з пагровай прасіпеў дзяк.
А назаўтра Хацяноўскі хадзіў з паперкай у руках па вёсцы, шукаючы таго, хто мог бы пацвердзіць яго псаніну. Але з сялян ніхто не пацвердзіў. Не адмовіўся толькі поп Шумкевіч. Якуб

ці факультэтах тут навучаецца чатыры з паловай тысячы студэнтаў. Выпускнікі вунь працуюць амаль на ўсіх чыгуначных магістралях краіны.
Робочы дзень рэктара — гэта мноства вялікіх і малых клопатаў: лекцыі, кансультацыі дыпломнікаў, навуковая работа, дэпутацкія справы. Неяк выбаршчыкі паскардзіліся на слабае асвятленне адной з вуліц. Праект рэканструкцыі зрабілі ў інстытуце, работы былі хутка выкананы. Так неаддзельны для яго клопаты рэктарскія і дэпутацкія. Пётр Аляксандравіч — аўтар больш чым трыццаці навуковых прац, якія амяшчаюць канкрэтныя прапановы па паляпшэнню работы транспарту. Большасць з іх укаранёна ў вытворчасць.

ДВАЦЦАЦЬ адзін год джыве ў рабочым пасёлку Касцюкоўка заслужаны ўрач ВССР Клаўдзія Гры-

шанкова. Ведаюць яе тут усе. Быў час — даводзілася ёй у адзін дзень прымаць роды, рабіць аперацыю, абходзіць хворых на ўчастку. Тады, адразу пасля вайны, у пасёлку было ўсяго тры ўрачы. Клаўдзія Пятроўна, сібірачка, прыехала сюды з мужа пасля дэмабілізацыі з арміі.
Цяпер у медсанчасці шклозавода імя Ламаносава працуюць больш дзювохсот урачоў, медсясцёр, санітарак. З 1955 года Грышанкова — галоўны ўрач. У выкананне гарадскога Савета ім пералічылі яе грамадскія нагрукі: намеснік старшыні камісіі па ахове здароўя, намеснік старшыні дэпутацкага савета, выбралася дэлегатам двух апошніх з'ездаў прафсаюзаў краіны. У бальніцы дадалі — працуе ў заводскай камісіі па вытворчай эстэтыцы, чытае лекцыі, спявае ў хоры.
— Работа ўрача і дэпута-

цкая дзейнасць для мяне неаддзельныя, — гаворыць Клаўдзія Пятроўна.
Аўтарытэт дэпутата на заводзе вялікі. Па яе прапанове на тэрыторыі завода адкрыта паліклініка, брыгада ўрачоў розных спецыяльнасцей замацаваны за ўсімі цэхамі. Здалёк прыязджаюць у Касцюкоўку за вопытам прафілактычнай работы.

ПИШУТ ЗЕМЛЯКИ

7 апреля состоялось открытие нашего клуба «Березка». На открытии присутствовали представители советского консульства из Бонна. Был прочитан очень содержательный доклад на тему «Искусство и культура Родины». Подняли бокалы за Родину, за счастье нашего народа, за расцвет «Березки».

И еще одно интересное событие произошло в нашей культурной жизни: в Ганновере дали концерт московские артисты. В концерте участвовали известные солисты Людмила Зыкина, Иван Петров, оркестр народных инструментов под управлением Осипова и др. Своим искусством советские артисты покорили всех присутствующих. Группа молодежи, дети наших соотечественников, преподнесли цветы участникам концерта.

И. ВАСИЛЕНКО.
ФРГ.

Дорогие товарищи! Сердечный привет из далекой Австралии от людей, оторванных от родной земли. С большой радостью прочла в газете свой рассказ о пребывании на Родине, который вы назвали «Мой праздник». Да, это был мой большой праздник — встреча с Отчиной после 25-летней разлуки.

Всем нашим людям я, конечно, рассказываю обо всем, что видела. Некоторые слушают и плачут от радости, а многие собираются поехать, как и я, на Родину, потому что, хоть и живут за тысячи километров от нее, никогда не забывают свой приветливый, веселый и щедрый народ. Да, очень приятно собираться и ехать в родные места, и как больно снова покидать их. Но ничего не поделаешь, здесь семья, дети.

Жду от вас газет.
Я. СИРОТИНСКАЯ.
Австралия.

Прозвішча РАЦЬКО ў Ванялевічах, цэнтры калгаса «Піянер», даволі распаўсюджанае. І многія жанчыны, якія яго носяць, славіцца старажытным майстэрствам ручнога ткацтва. Як, між іншым, славіцца гэтым традыцыйным рамяством увесь Капыльскі раён на Міншчыне. **НА ЗДЫМКУ:** ткачыкі з калгаса «Піянер» Капыльскага раёна Надзя і Зінаіда РАЦЬКО са сваімі вырабамі.

Фота П. НАВАТАРАВА.

завод электравымяральных прыбораў.
Кожную раніцу выязджае ён на лінію. І адзначаючы змены, бачачы, як здзяйсняюцца задумы дэпутатаў, наказы выбаршчыкаў, нярдка расказвае аб гэтым сваім пасажырам. Лепшыя экскурсавода па горадзе і не трэба.

ДЭПУТАТ Сыцко. Яго будзе працаваў на чыгунцы, дацка таксама. Сын Пятра Аляксандравіча — Георгій — студэнт транспартнай вунь, прадстаўнік чацвёртага пакалення дынастыі чыгуначнікаў Сыцко. Пётр Аляксандравіч пасля заканчэння інстытута ў 1943 годзе пачаў свой рабочы шлях дзяжурным на станцыі на прыфрантавай дарозе. У пасляваенныя гады стаў начальнікам аддзялення чыгункі. У 1961 годзе П. Сыцко быў прызначаны рэктарам Беларускага чыгуначнага інстытута. На шас-

яна пабывала са спектаклямі і канцэртамі ў многіх гарадах, калгасах і саўгасах вобласці.
Ёй даводзілася іграць на сцэне маладых і пажылых, шчаслівых і няшчасных. У жыцці яна чулая, добрая і патрабавальная. Гэта ведаюць у палацах культуры і бібліятэках горада, дзе яна правярала работу як член камісіі па народнай адукацыі і культуры. Ведаюць на прадпрыемствах быту і грамадскага харчавання, дзе яна часта бывае як дэпутат гарадскога Савета.
Пяцёра з чатырохсот. Розныя біяграфіі, розныя прафесіі. Працай і талентам завалявалі яны давер выбаршчыкаў.

Д. РАДЗІНСКІ,
А. СЦЯШАНАЎ.

У ГОМЕЛІ адзначалі 10-годдзе народнага ўніверсітэта мастацкага выхавання. Ніне Карневай тады ўручылі ганаровую грамату рэспубліканскага таварыства «Веды».
Ва ўніверсітэце ў апошнія гады яна прачытала каля пяцідзсяткі лекцый аб літаратуры, мастацтве, тэатры. Каля пяцідзсятці роляў сыграла на сцэне Гомельскага абласнога драматычнага тэатра. Геаграфія выступленняў заслужанай артысткай рэспублікі Н. Карневай шырокая —

Голас Радзімы
№ 18 (1025)

ДУХМЯНЫ МЁД

(Пачатак на 4-й стар.)

Пан Скірмунт дабіўся свайго. У Пінкавічы прыехалі казакі, каб абараніць найяснейшага пана.

Усё гэта, вядома, можна было б і не раскаваць так шырока, каб не тая акалічнасць, што пасля рэвалюцыі 1917 года, калі рабочыя і сяляне скінулі цара і рыхтаваліся пазбавіць улады і памешчыкаў і капіталістаў, пан Скірмунт раптам стаў шчырым беларусам і захацеў бачыць Беларусь вольнай, і... адарванай ад Савецкай Расіі. Ён становіцца цэнтральнай фігурай у БНР, у той радзе, якую і цяпер ля мікрафона мюнхенскай радыёстанцыі «Свабода» аплакваюць літаратар-бургамістр Станіслаў Станкевіч і яго сябры на супольнай службе ў гестапа і СД.

З Пінкавіч вярнуліся ў Пінск. На ўскраіне горада павярнулі на дарогу, якая вядзе ў Аснечыцы. На дарожных выбоінах нас кідае з боку ў бок, але хутка мы ўз'язджаем на новую, роўную, як шкло, дарогу, пакрытую асфальтам.

— Гэта ўжо наша дарожка, — з задавальненнем гаворыць шафёр, прыбаўляючы газ.

— Калгасная?
— Так, нядаўна праклалі.
— А тая, на якой нас трэсла?

— Гораду належыць.
— Вось які Вёска не ўступае гораду, — пачынаем жартаваць.

Намеснік старшыні калгаса паварочваецца да нас:

— Не смеіцеся. Неўзабаве вёскі нашага калгаса нічым не будуць адрознівацца ад гарадскіх пасёлкаў. Вунь уперадзе віднеюцца трохпавярховыя дамы. Гэта мы будзем. У дамах электрычнасць, водаправод, ванны, як у гарадскіх кватэрах. Пасёллак будзе на 2 500 жыхароў. Пачынаем будаваць палац культуры з вялікай спартыўнай залай, басейнам...

Сей-той за мяжой думае, што ў селяніна абмежаваныя запатрабаванні: мець у кубле сала, кумпякі пад страхой і зерне ў засеках. Пасля вайны, зразумела, гэта было марай. Цяпер у самым адстаючым калгасе няма ў людзей трывогі аб хлебе надзённым. Сала ўжо не вельмі хочучы есці, а на свята радка дзе ставяць на стол самагонку («Які дурань будзе піць гэту бурду?»), Ставцяць «Сталічную», віно, шампанскае.

У праўленні калгаса «Аснечыцкі» бухгалтар Міхась Кухарка паказаў нам ведамасці. Вось некалькі лічбыў заробку калгаснікаў: Боршч Л. Г. — 177 рублёў у месяц, Канановіч Л. І. — 179 рублёў. Я ведаю, чытач можа сказаць: зразумела, аўтар бярэ з гэтай ведамасці большыя заробкі. Згодзен. Бачыў я лічбы 100, 80 і 70 рублёў. Але я спецыяльна ўзяў лічбы тых, хто зарабляе больш, каб паказаць, колькі чалавек мае магчымасць зарабіць. Нават калі член калгаса працуе 24 рабочыя дні па самай нізкай стаўцы — 3 рублі, ён заробіць у месяц 72 рублі.

Або вольна яшчэ цікавыя факты: даярка Кацярына Ляснічкая зарабіла за месяц 189 рублёў. Яе муж, загадчык фермы, за той жа месяц атрымаў 170 рублёў. Заробак даяра Леаніда Петрушкевіча таксама аказаўся меншым, чым у некаторых даярак. Я звяртаю ўвагу на гэта таму, што ў час падарожжа ў Канаду мне давалося сустрэцца з такімі фактамі: жанчына, выконваючы тую ж работу, што і мужчына, атрымлівае грошай менш.

На ферме і ў праўленні мы размаўлялі з калгаснікамі. У час гутаркі, вядома, прыгад-

валася мінулае, рабіліся параўнанні. Адзін пажылы калгаснік сказаў:

— Ведаеце, я згодзен лепш атрымліваць палову таго, што атрымліваю ў калгасе зараз, чым вярнуцца да аднаасобнай гаспадаркі.

Усе, хто там стаяў, згадзіліся з ім. А жанчыны дык замахалі рукамі: «Згары яно, каб цягнуць лямку ад цямна да цямна ды свету божага не бачыць».

У Канадзе мне давалося быць на ферме нашага земляка-беларуса з-пад Баранавіч. Ён мне крыху нагадаў нашага колішняга хутараніна. Адарваны ад свету, ён працуе з жонкай ад цямна да цямна. Праўда, ёсць у яго машыны, дом добры, не горшы, чым цяпер будуць пінкавіцкія калгаснікі. І ў доме дастатак. Толькі радасці на твары гаспадара і гаспадыні я не бачыў. Давалося мне і там чуць не раз ад землякоў:

— Жыццё ўсё ж у вас весялейшае.

У Канадзе я бачыў цудоўныя дарогі. Але дарога ад Пінска да Давыд-Гарадка праз Столін мяне больш радала. Я памятаю, як яшчэ нядаўна на гэтым шляху колы гразлі па атосы. А цяпер роўная, асфальтаваная дарога бяжыць сярод паплавой, лясоў і бэлог.

Мы едзем у вёску Хорск — цэнтр калгаса імя 17 верасня Столінскага раёна. Напярэдадні старшыня калгаса Уладзімір Якаўлевіч Куст, сустраўшыся з намі ў райкоме, запрасіў прыехаць у калгас, выступіць перад калгаснікамі.

— Клуб у нас вялікі. Людзі цікавіцца ўсім. А як даведаюцца, што пісьменнікі прыедуць, збіраюцца старыя і меляны. Калі прыслаць за вамі машыну?

Нельга было адмовіцца. І вось мы едзем.

Выбраліся з горада пад вечар. Дырэктар школы ў Хорску Барыс Мікітавіч Какаўлін, які прыехаў за намі, прыспяшае калгаснага шафёра.

— Канарэйка, націскай, браток, на газ.

Мінаем вёску за вёскай, і ўсе яны заліты электрычным святлом.

Проста не верыцца, што ты трапіў у некалі глухі палескі куток, дзе людзі не вылазілі вясной і восенню з хаты, гібелі ў цемры і балодзе, дзе, як пісаў Янка Купала,

Праз леты і зімы

Паданне йшло ў векі:

— Палешукі мы,

А не чалавекі.

Вельмі хацелася спыніцца, зайсці ў якую-небудзь хату, паглядзець, як жыюць людзі. Але і тое, што мы бачылі праз акно машыны, робіць вельмі прыемнае ўражанне. І раптам на гладкай дарозе машыну пачало кідаць то ў адзін, то ў другі бок.

— Цяга абарвалася, — сказаў заклапочана шафёр, спыняючыся, — але нічога, зараз паправім.

Выходзім з машыны. На чыстым снім небе ярка ззяюць зоркі. Яны зіхацяць і ў вадзе, якая падыходзіць з аднаго і другога боку амаль да самай дарогі. Працягла, быццам рыпенне калодзежнага калаўрота, крэчучуць жабы.

Барыс Мікітавіч глядзіць на гадзіннік.

— Там людзі чакаюць.

І мы паглядаем на свае гадзіннікі, але гэта не пакарае рамонт машыны. Дапамагаем Валодзю, чым можам.

Нагнаць упушчаны ў дарозе час не ўдалося. Мы ўжо не спадзяваліся, што хто-небудзь ёсць у клубе. Але там былі людзі. Чакалі.

— А мы ўжо хваляваліся, — ідучы нам насустрач, сказаў старшыня калгаса Куст.

— Кінакарціну пракруцілі, а вас няма...

За сваё чаканне калгаснікі «адпомсцілі». Да першай гадзіны ночы Міхась Скрыпку не адпускалі з трыбуны.

— А заўтра раніцою прасім у нашу школу, — сказаў Барыс Мікітавіч, — і ў давид-гарадоцкую дзесяцігодку.

— А потым паедзем да рыбакоў і пчаляроў, пачастуем вас трайнай юшкай, — запрасіў Уладзімір Якаўлевіч.

У калгасным «усюдыходзе» пяцёра. Уперадзе, побач з шафёрам, старшыня калгаса Куст — малады, прыгожы мужчына. Ён час ад часу паварочваецца да нас, каб раскаваць аб мясцінах, якія мы праезджаем.

— Гэта ўжо пасля вайны выраслі, — паказвае ён на высокія вольхі пры дарозе. — Немцы на дзвесце метраў ад дарогі знішчалі лес. Давалося і мне плаваць яго. За сястру працаваў, бо была хворая.

— А вы ў час акупацыі былі тут?

— Тут. Хлопчыкам яшчэ быў. Нам, малым, што цікава паглядзець, якія машыны, зброя, бжыям. Стаіць немец, на грудзях бляха, хто яго ведаў, што гэта жандар. А ён як урэжа нагайкай. Калі потым з'яўляліся немцы, мы беглі хто куды.

Пасля вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў у заходняй частцы Палесся не ўсё адразу стала на сваё месца. За параўнальна кароткі час людзі гэтых мясцін перажылі некалькі разоў змену ўлады. Як яно будзе далей? Ворат не драмаў, распускаў розныя чуткі, сеяў трывогу і няўпэўненасць.

— Памятаю, — усміхаецца Уладзімір Якаўлевіч, — тхосці прыбег да нас у клас і крэйнуў: «З райкома прыйшлі, у камсамол будуць запісаць». Хлопцы, і я ў тым ліку, у вокны. Усіх, як ветрам здула. Смешна цяпер успамінаць. Дзяўчаты з усходніх абласцей, якія вучыліся разам з намі, пачалі смяяцца з нас. «Хто ж сілком каго ў камсамол запіша? Права будзе камсамольцам трэба яшчэ заслужыць. Хацелі з вамі пагаварыць аб камсамоле, а вы ў вокны...».

Шафёр спыніў машыну. Уперадзе дарогу перагарадзіла вада.

— Нічога, праскочым, — сказаў старшыня і павярнуўся да нас, працягваючы свой расказ. — Але нават і тады, калі я ўжо рашыў уступіць у камсамол, не ўсё гладка пайшло. Бацькі пачалі адгаворваць: «Хто там ведае, сыноў, як далей будзе. Не трэба лезці наперад, а здарыся што, камсамольца першага на сук, ды і нас разам з

табой». Нагледзеліся людзі жахаў за гады гітлераўскай акупацыі.

— Такое не паўторыцца ўжо ніколі, — кажу бацькам, а ў самога яшчэ няма ўпэўненасці.

Уступіў я ўсё ж у камсамол. Але... перад гэтым, і ўжо ў апошні раз, схадзіў у царкву на споведзь да бацюшкі... Не, вы не смеіцеся, сапраўды так было.

Цяпер лёгка смяяцца, калі перад намі заслужаны чалавек з вышэйшай адукацыяй, камуніст. Усё здаецца простым і зразумелым. А было і не проста, і не лёгка.

Машына зрабіла паварот, і перад нашымі вачыма адкрыўся цудоўны куток Палесся: узгорак з дубамі-вотатамі, між імі рэдкія маладыя сасонкі і вуллі, вуллі. Злева адзінокая хата, а за ёй прыгожа разглялася Прыпяць.

— Вось і ўрочышча Бухалаўка, — сказаў старшыня.

Машына спынілася ля хаты, з лаўкі падняўся вартаўнік.

— Што тут чуваць, Аляксей Міхайлавіч?

— Усё добра, старшыня. Пчолкі ўжо мядок носяць, рыба ў рацэ дурэе. Усё радуецца...

Падыйшлі загадчык пасёлка Аркадзь Брашчук з памочнікам Аляксандрам Урадзічам.

— Гэтыя людзі далі калгасу ў мінулым годзе 60 тон мёду, — кажа старшыня калгаса, знаёмычы нас з пчалярамі.

Гутарка потым працягвалася ля вогнішча, на якім варылася юшка. Перад гэтым мы ўсё добра папрацавалі. Хто цягнуў рыбу тапухай з ракі, хто паліў вогнішча... Папрацавалі добра, чакалі, калі ўрэшце можна будзе прыступіць да рыбнай поліўкі.

Рыбная поліўка не абы якая — трайна, з дымком. Няма магчымасці апісаць — яе смак, прыемнасць усёй мітусні, якая звязана з падрыхтоўкай гэтай справы.

Нас цікавяць справы калгаса. Старшыня па нашай просьбе захапіў з сабой патрэбныя звесткі. Зрэшты, лічы гэта гаспадар добра ведае напаміць. У мінулым годзе калгас атрымаў у сярэднім з усёй плошчы па 30,8 цэнтнера азімых, 32,6 цэнтнера пшаніцы, 36,4 цэнтнера ячмяню з гектара. Лічы самі гавораць за сябе. Вялікія даходы калгас атрымаў ад жывёлагадоўлі і іншых галін гаспадаркі.

— Быў час, — кажа старшыня, — моладзь у нас не затрымлівалася ў вёсцы. Ехалі на цаліну, у горад. Цяпер ніхто не хоча нікуды ехаць. Жэняцца — давай прысядзібны ўчастак пад забудову.

— Чаго куды ехаць, калі ў вёсцы можна добра жыць, — азваўся пчаляр.

У блакнот запісваю некалькі лічбаў і прозвішчаў. Кал-

гасніца Вольга Дашкевіч за мінулы год зарабіла 1 160 рублёў, або 97 рублёў у месяц. Калгаснік Яўхім Клімовіч за той жа час — 2 689 рублёў, або 224 рублі ў месяц, Міхась Стэльман — 1 585 рублёў, або 132 рублі ў месяц, Аляксандра Трухановіч — 213 рублёў у месяц...

Калі ўлічыць, што за выключэннем хлеба, цукру і солі, харчаванне ўсё сваё, а электрычнасць, якой карыстаюцца калгаснікі, не дарага каштуе, што людзі не плацяць падаткаў, не выдаткоўваюць грошы на лячэнне, навуцанне дзяцей, то на вяртанне, мэблю і іншыя жыццёвыя патрэбы застаецца не так ужо мала. Не даўна, што ў Хорску цяпер часта ўбачыш матацыкліста, а на кожнай хаце антэна тэлевізара.

Пчаляр пачаў разліваць у міскі рыбную поліўку. За ядой прыгадаліся партызанскія гады.

— Быў тут у нас непадалёк аб'ездчык Палын. Яго прыслалі на пасаду яшчэ пры яснавельможным пану Беку. І пры Савецкай уладзе ён працаваў на той жа пасаде. Так нібы і рахманы чалавек жыў у лесе, але вольна прыйшлі гітлераўцы, і воўк скінуў авечую шкуру. Аказваецца, ён быў гітлераўскім рэзідэнтам. СД атрымала дакладныя спісы савецкіх работнікаў, актывістаў, паліцая кроў.

Партызаны вынеслі смяротны прыгавор гітлераўскаму агенту, але выканаць яго доўга не маглі. Гітлераўцы далі Палыну савецкіх палонных. Яны вырылі ад хаты аб'ездчыка некалькі падземных выхадаў у розныя канцы. Каб месцы гэтых уваходаў і выхадаў прымаць у сакрыце, усіх палонных, якія рабілі іх, расстралялі.

Аднойчы да Палына прыйшлі два юнакі. Адзін даводзіў нейкай радней жонцы. Тая папрасіла мужа, каб пусціў у хату хлапца пераначаваць, бо Палын нікога ў хату, апрача немцаў, не пускаў. На гэты раз згадзіўся. Абыцкаў старанна хлопцаў і загадаў класіцца спаць, а сам сеў чысціць аўтамат. Заняты сваёй справай, Палын ні ў чым не западозрыў юнакоў, калі яны папрасіліся на хвілінку выйсці ў двор.

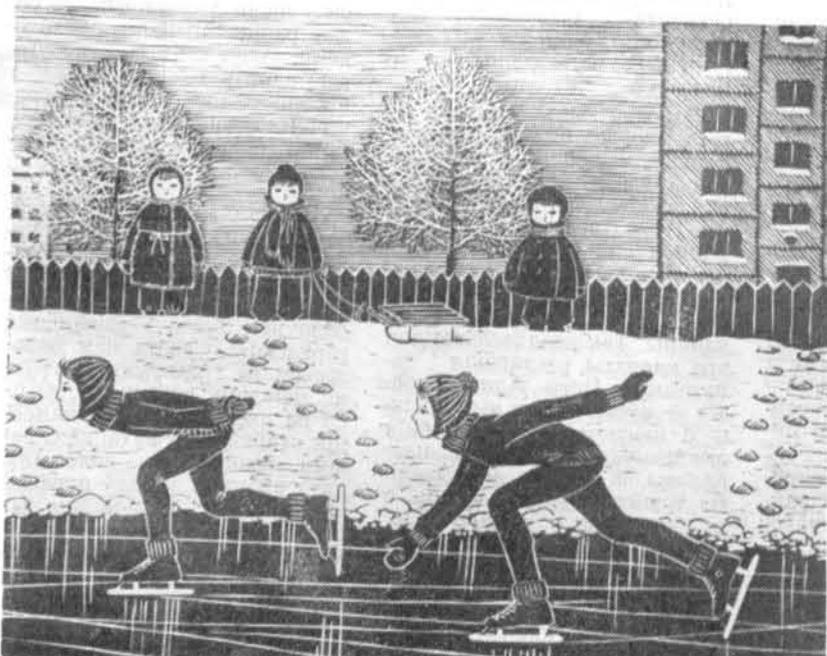
— Толькі хутчэй, — буркнуў.

Калі хлопцы вярнуліся, Палын працягваў чысціць аўтамат: рыхтаваўся ісці на палаванне на людзей. Не ўдалося. Два стрэлы ў патыліцу, і прыгавор партызанскага суда быў выкананы.

— А нямала такіх гадаў, як Палын, уцяклі за мяжу. Там звягаюць з розных варожых радыёстанцый, — скончыў Уладзімір Якаўлевіч сваё апавяданне. — Не па сэрцы ім, што палешукі сталі людзьмі звацца.

Свяціла сонца. Над галавой звінелі працавітыя пчолы. Яны дружна неслі ў соты першы духмяны мёд.

Леанід ПРОКША.

У Гомельскім Палацы культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна адкрыта абласная выстаўка выяўленчага мастацтва дзяцей. На выстаўцы — творы жывапісу, графікі, мастацкай вышыўкі, рызьбы па дрэве, ткацтва. Аўтары работ — школьнікі Гомельшчыны — члены гуртка выяўленчага мастацтва школ і дамоў піянераў вобласці. НА ЗДЫМКУ: «Канькабежцы» — лінгравіора Тамары МЕЛ'ЯНЕЦ [школа № 11, г. Гомель].

Фота Ч. МЕЗІНА.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЕ ГОСУДАРСТВО И СЕМЬЯ

С первых дней Советской власти семья трудового человека была в центре внимания рабоче-крестьянского государства. Собственно говоря, пролетарская революция, в конечном счете, и свершилась во имя счастья семьи.

Даже в наптяжелые годы гражданской войны, когда империалистический мир пытался уничтожить Республику Советов, задуть ее блокадой и голодом, Ленин, вся партия большевиков делали все, что в тех условиях было возможно для укрепления экономических и духовных устоев семьи.

В то время был разработан и принят первый декрет об охране материнства и детства. Он сыграл большую роль в укреплении советской семьи, резком сокращении детской смертности, улучшении здоровья женщин. Тогда же был обнародован социалистический закон о браке и семье, признававший только гражданский брак. Правовое регулирование брачных и семейных отношений стало делом государственных, советских органов.

Уже в первые месяцы Советской власти радикальным образом стала решаться одна из самых острых для каждой трудовой семьи проблем — жилищная. Миллионы семей рабочих и служащих были переселены из трущоб и грязных окраин городов в национализированные государством дома капиталистов, купцов, царской бюрократии.

Враги пролетарской революции, буржуазные политики, социологи, философы, публицисты исписали немало бумаги, стремясь изобразить коммунистов чуть ли не разрушителями семьи.

Да, марксисты-ленинцы всегда были против семьи, основанной на материальном расчете, на чистогане, на попрании человеческого достоинства женщины, на фальши и лицемерии. Но коммунисты всегда, на протяжении всей истории первого в мире социалистического государства, были самыми последовательными борцами за укрепление семьи, основанной на принципах коммунистической морали.

Широко известны взгляды Ленина по этому вопросу. В письмах к известной большевичке Инессе Арманд основатель партии коммунистов и Советского государства резко выступал против буржуазной теории «свободной любви». Он подчеркивал, что эта теория проповедует свободу от серьезного в любви, от деторождения, свободу адольтера (разврата). Ленин требовал, чтобы существующему при капитализме пошлому и грязному браку без любви в социалистическом обществе противопоставлялась не «миломлетная страсть», а «пролетарский гражданский брак с любовью».

Надежда Константиновна Крупская, выдающийся политический деятель и педагог,

еще в двадцатых годах говорила, что семья в социалистическом обществе — это ячейка содействия коммунизму. Это замечательные, удивительно верные слова. Именно в семье гармонично сочетаются общественные и личные интересы граждан.

Жизнь идет вперед. Развиваются и совершенствуются законы Советской страны. И опубликованный недавно для всенародного обсуждения проект «Основ законодательства Союза ССР и союзных республик о браке и семье» отражает динамическое развитие всех сторон экономической и духовной жизни в СССР. В проекте нового закона о браке и семье с исключительной отчетливостью сформулированы краеугольные принципы советского законодательства в этой сложной области.

«Задачами советского законодательства о браке и семье, — говорится в проекте, — являются: дальнейшее укрепление советской семьи, основанной на принципах коммунистической морали;

построение семейных отношений на добровольном брачном союзе женщины и мужчины, на свободных от материальных расчетов чувствах взаимной любви, дружбы и уважения всех членов семьи; воспитание детей семьей в органическом сочетании с общественным воспитанием в духе преданности Родине, коммунистического отноше-

ния к труду и подготовки детей к активному участию в строительстве коммунистического общества;

всемерная охрана интересов матери и детей и обеспечение счастливого детства каждому ребенку;

окончательное устранение вредных пережитков и обычаев прошлого в семейных отношениях;

воспитание чувства ответственности перед семьей».

Сокровенный смысл брака — дети. Это главное условие счастливой семьи. Забота о детях — одна из основ советского законодательства. В проекте нового закона целый раздел посвящен детям. В нем точно определяются обязанности родителей по отношению к детям, независимо от того, зарегистрированы или не зарегистрированы брак их родителей. Закон утверждает, что в стране не может быть «незаконных» и материально не обеспеченных детей.

Проект нового закона о семье и браке не является неожиданностью для советской общественности. Он вынашивался несколько лет. В его разработке приняли участие тысячи ученых, государственных и общественных деятелей. О нем велась дискуссия в советской прессе, среди молодежи. Очень характерны итоги молодежных дискуссий. Они показывают, что общественное мнение в СССР признает моногамию единствен-

ной нравственной формой отношений между людьми и считает нормальным только такой брак, который основан на взаимной любви мужчины и женщины.

Закон о семье и браке затрагивает кровные интересы каждой советской семьи. А семей в СССР ныне около шестидесяти миллионов. Каждый день возникают тысячи новых семей. Статистика показывает и самый распространенный возраст вступающих в брак — юности женятся в 25—29 лет, а девушки выходят замуж в 20—24 года.

Проект нового закона о семье и браке вынесен на всенародное обсуждение. Такова традиция социалистического государства, когда речь идет о законах, затрагивающих миллионы. В этом наглядно проявляется демократия социалистического общественного строя.

Социалистическое общество глубоко заинтересовано в быстром прогрессе экономики, культуры, науки, в освоении и передаче будущим поколениям накопленных материальных и духовных богатств, во всестороннем гармоничном развитии личности. Именно поэтому оно стремится своим законодательством всемерно укреплять семью, повышать ее роль, ее благосостояние, ее авторитет и значение.

Я. УШЕРЕНКО.
АПН.

Іосіф СТАБРОЎСКІ.

ДАРАГАЯ ПАМЯЦЬ СЭРЦА

17 студзеня 1968 года па дарозе ад Слоніма да вёскі Арловічы рухалася жалобная працэсія. Дарога ад шасэ да могілак зранку была расчышчана ад снегу клпатлівымі рукамі. Мужчыны неслі на плячах труну, жанчыны ўсіралі сцэжку галінкамі хвой. Хавалі Іосіфа Іосіфавіча Стаброўскага, гісторыка, археолага, чалавека, які многа зрабіў для роднага Слоніма і свайх землякоў. Да могілак мог бы падыйсці і аўтобус, але сяляне пажадалі на руках пранесці труну па той зямлі, якая калісьці належала Стаброўскаму і якую ён сам, яшчэ пры Польшчы, добраахвотна раздаў сялянам.

Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі нарадзіўся ў 1869 годзе. Па жаданню бацькі стаў афіцэрам, удзельнічаў у першай сусветнай вайне і выйшаў у адстаўку ў чыне палкоўніка. Вучоны па прызначэнню, з таго часу Іосіф Іосіфавіч усё сваё жыццё прысвяціў гісторыі роднага краю.

Восенню 1924 года ён арганізаваў у Слоніме выстаўку старадаўніх дакументаў і кніг, якія збіраў доўгі час. Пасля яе закрыцця ўвесь са-

браны археалагічны матэрыял і каштоўную калекцыю вырабаў каменнага веку Стаброўскі паклаў у аснову гістарычна-краязнаўчага музея.

У верасні 1939 года, калі ў Слоніме ўстанавілася Савецкая ўлада, музей перайшоў на дзяржаўнае ўтрыманне. Ён узабагаціўся каштоўнымі калекцыямі — мінералагічнай і палеанталагічнай, выстаўкамі навуковага атаізму, гісторыі СССР, карцінамі, нумізматичным, этнаграфічным матэрыялам і іншымі шматлікімі экспанатамі.

Але пачалася вайна. Вось што пісала газета «Савецкая Беларусь» (№ 141, 1945 г.) аб дзейнасці Стаброўскага ў той час:

«Калі ў горад уварваліся гітлераўцы, перад Іосіфам Іосіфавічам паўстала пытанне: што рабіць з экспанатамі? Варвары ж могуць знішчыць усё, чаму аддацца столькі год жыцця... Неабходна схаваць экспанаты. Але куды? Закапаць у зямлю — моцна сапсавацца музейныя каштоўнасці... І ўсё найбольш дарагое было схавана ў закрытых шафах і за-

пячатана. Шафы Іосіф Іосіфавіч засунуў у далёкі кут пакоя, які быў адведзены пад архіў, і закідаў рыззём.

Многа каштоўных рэліквій збырог гэты чалавек, рызкуючы жыццём. Аднойчы ён быў на гарадской плошчы. У гэты час гітлераўцы прывезлі на грузавіках і скінулі на брук тысячы тамоў кніг.

— Спаліць, — загадаў камандант.

Уначы, не адчуваючы стомы, Стаброўскі цягаў мяшкамі кнігі дадому. Тады яму ўдалося схаваць у надзейным месцы каля дзевяці тысяч тамоў, якія затым былі перададзены ў фонд раённай бібліятэкі».

А калі праз Слонім праходзілі першыя воінскія часці Савецкай Арміі-вызваліцельніцы, у часы кароткага адпачынку салдаты спыталіся ў гістарычна-краязнаўчы музей — гэта адзінае цудам уцалелае ад пагрому выдатнае месца горада.

Са шчырым здзіўленнем спыталіся перад галавой каменнага старажытнаславянскага ідала. У глыбокім маўчанні слухалі расказ Іосіфа Іосіфавіча аб зверствах фашыстаў на Слонімшчыне. З

пашанай дакраналіся да чырвоных сцягоў часоў падпольнага рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі, да пажаўцельных ад часу старонак ленинскіх работ першых выданняў. Ад тых часоў дваццацітрохгадовай даўнасці захаваліся лісткі з тоўстага сшытка. У іх — сотні падзяк і цёплых пажаданняў ад байцоў і камандзіраў Савецкай Арміі. Вось адно з іх:

«Кожны экспанат тут — гэта часцінка Радзімы. Экспазіцыя музея выклікае патрыятызм і мужнасці. Мімаволі здзіўляешся, як удалося сабраць такі скарб і, тым больш, збераць яго ад фашыстаў. Я ведаў Вашага бацьку, Стаброўскі. Ён гераічна змагаўся, абараняючы Севастопаль з Нахімавым. Вы варты свайго бацькі!»

Салдаты ішлі далей, а стары Стаброўскі збіраў калекцыі, прыводзіў у належны стан рукапісы, кнігі, фатаграфіі, займаўся абсталяваннем, не робячы сабе скідкі на цяжкасці і ўзрост (ужо тады ішоў яму восьмы дзесятак).

Пасля вайны Слонімска гістарычна-краязнаўчы музей быў адзіны музей у рэспубліцы, а цяпер — адзін з лепшых. Людзі плацяць за службу даніну навагі заснавальніку яго І. І. Стаброўскаму.

Многае з калекцыі Стаброўскага цяпер можна ўбачыць у музеях Гродна, Мінска, Масквы. Нямала каштоўных звестак і дакументаў атрымана ад Стаброўскага Акадэміямі навук СССР і БССР.

Пайшоў з жыцця чалавек, а дарагая памяць сэрца засталася людзям.

М. РЫЛКО.

47 тамоў масавым тыражом

Творы Уладзіміра Ільіча Леніна выдаюцца і перавыдаюцца штогод у дзесятках краін свету. Паводле паведамлення ЮНЕСКА, у 1965 годзе яны былі выдадзены на 200 мовах свету.

Вельмі папулярны працы Ул. І. Леніна ў Францыі. Зусім нядаўна выйшаў у свет 47-томны збор Твораў Ул. І. Леніна. Гэта самае вялікае выданне ў Францыі. На выстаўцы-продажу марксісцкай літаратуры, якая праходзіла ў канцы сакавіка ў Парыжы, збор Твораў Ул. І. Леніна і асобныя выданні яго работ карысталіся самым вялікім попытам.

Французскія даследчыкі жыцця і дзейнасці Ул. І. Леніна ўнеслі свой уклад у справу вывучэння яго біяграфіі. Да 50-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выйшаў альбом «Калі Ленін жыў у Парыжы».

Вялікую даследчую работу правёў Жан Фрэвіль, аўтар кнігі «Ленін у Парыжы».

Жан Фрэвіль у інтэрв'ю карэспандэнту «Юманітэ» расказаў, што выкарыстаў для напісання кнігі ўсе матэрыялы, якія яму былі вэглыва дадзены інстытутам марксізма-ленінізма пры ЦК КПСС, музеямі Леніна ў розных краінах і асабліва парыжскім музеем Ільіча.

Кніга Жана Фрэвіля ўвабрала ў сябе ўсё, што мае ў сучасны момант гістарычная навука па пытанню аб парыжскім перыядзе дзейнасці Уладзіміра Ільіча Леніна.

— У адпачынак на Кольскі паўвостраў? На Поўнач, дзе лютуюць маразы, а завеі не спыняюцца па некалькі тыдняў?

Так, на Поўнач! 400 кіламетраў працягнуцца лыжня па захаду Кольскага паўвострава. Мы ўбачым адгор'і Кейваў, паклонімся іх суровай прыгажосці, аддадзім даніну мужнасці жыхароў паўночнай вёскі Канеўка.

Нястомны «АН-2» узяў курс на захад. З вышыні птушынага палёту бачна прыгожая рэчка Пеной, закаваная ў лёдавы панцыр, які распырсквае тысячы агеньчыкаў.

...Ён спадабаўся нам адразу. Валявы твар, моцныя вузлаватыя рукі, шэрань на русых валасах. На вуліцы 40 градусаў маразу. Аляксея Маягін — так звалі нашага знаёмага, брыгадзіра аленяводчай брыгады з вёскі Канеўка, дваццаць шэсць год назад вызваліў Беларусь. Пасля вайны вярнуўся ў тундру, на зямлю сваіх бацькоў.

У вёсках Іванаўка, Краснашчэльні, Лавозера мы сустрэлі землякоў-беларусаў. Гэта ўрачы, настаўнікі, будаўнікі. І адчуваюць яны сябе тут не горш, чым на Полаччыне ці Случчыне.

Чым паланіла гэтых людзей Поўнач? На наша пытанне адказаў былі віцяблянцін Віктар Кавалёў, метэаролаг:

— 17 год назад я прыехаў сюды. Такой прыгажосці і прастору дагэтуль не бачыў нідзе. Сюжэ, лютыя маразы... А ты мацней за іх...

Сонца на Поўначы засынае рана. Яго ружовы дыск пацешыцца ў калысцы гор і знікае. Надыходзіць ноч, ціхая, ясная. Палярнае ззянне і зоркі, быццам сабраныя з усіх галактык. Мароз перашкаджае дыханню, фотаапарат праз 10—15 секунд перастае працаваць, трашчаць дрэвы, асыпаюцца галіны. Дзіўнае пачуццё авалодвае табой, калі перад вачыма паўстаюць малюнкі паўночнай прыроды: бясконцыя ланцужкі гор, елкі, ухутаныя ў снежную футру, быліныя багатыры са снегу.

І вось ужо ззаду шматкіламетровы пераход па заснежаных азёрах, наведванні ў горадзе Кіраўску ордэна Леніна камбіната «Апатыт», экскурсія ў адзіны за Палярным кругам батанічны сад на плато Расвумчор, але надоўга застануцца ў памяці сустрэчы з жыхарамі Крайняй Поўначы—ненцамі, самі ў вёсках Канеўка, Чальма-Вэрэ, Лавозера, іх добразычлівае, душэўнае целыня, якая мацней за маразы і вятры гэтага суролага краю.

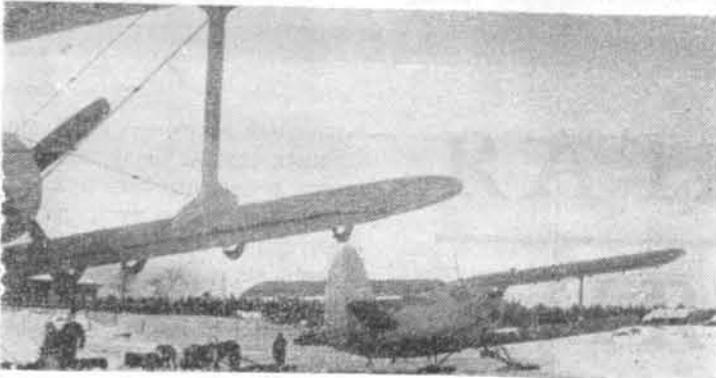
В. ДУБІНКА.

ТАМ, ДЗЕ СПІЦЬ СОНЦА

Заплярны горад Мурманск.

Самалёты палярнай авіяцыі ў аленяводаў.

Каменні, снег, сонца...

ФОТА АУТАРА.

У векавечнай бацькаўшчыне клёны
Нячутна пачынаюць аблятаць
На рыжую траву, на мох
На весніцы, на ціхі стаў, на
Зямля глядзіць азёрамі-
На ясны свет, што стыне
Як чыста, бы святло абшары

Як ціха—быццам зніклі людзі ўсе.
Адвечная мая! У сцюдзёных росах,
Як летась, як мільёны год таму...
Ляцяць па ветры косы рыжай восені,
І кліча лісцяў жоўты сум зіму.
На вуснах стыне горкі смак рабіны,
Цалую іх, халодныя, як лёд.

О вы, што будзеце ісці з дзяўчынай
Пад тымі ж клёнамі праз сотню год,
Ці зразумеете, што мы кахалі,
Што зніклі так, як знікнеце і вы,
Што векавечны толькі край, і далеч,
І жоўты ліст на зелені травы,
Што ў векавечнай бацькаўшчыне клёны

Тысячагоддзі будуць аблятаць
На рыжую траву, на мох зялёны,
На весніцы, на ціхі стаў, на гаць,
Што нездарма яна з асінак рудых,
Калі ідзеш увосень па зямлі,
Раняе золата пад ногі людзям,
Каб мы яе любілі й бераглі.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ.

ВАНДРОЎНЫ ЗУБР

З'явіўся ён на сьвітні. Ішоў да статак павольным упэўненым крокам з боку пушчы. Пад ягонымі нагамі, як запалкі, патрэсквалі сухія галінкі. Калматыя вяшчы шэрсці звисалі да самай зямлі. З ноздраў вырываўся фантаны пару.

Юрка ад здзіўлення адкрыў рот. І дзіўна яму было не таму, што ён упершыню бачыў на волі ляснога волата. Здзіўляла другое: зубр набліжаўся да статак, а каровы не разбягаліся—спакойна працягвалі пасвіцца.

З кожным крокам зубра ў Юркавых грудзях нешта халадзела. Ён чакаў нечага страшэннага. Вось ужо толькі крокаў дваццаць раздзяляюць зубра і парэстую карову Зорку. Юрка не сумняваўся, што зубр вось-вось пырне яе кароткімі магутнымі рагамі. Зорка, як жытні

сноп, узяліць угару і рухне мёртвай тушай на зямлю.

— Уцякай, Зорка, уцякай! — хацелася закрычаць Юрку. Але ён не мог напоўніць паветрам грудзі, нешта сціснула горла.

Між тым зубр мінаваў Зорку і ішоў да сярэдзіны статак. Каровы на яго не звярталі ніякай увагі, і зубр асцярожна іх абыходзіў. Нарэшце, ён выбраў сваякэйшую плянку травы, апусціў галаву і пачаў пасвіцца.

І толькі тут Юрка апамятаўся. «Трэба хутчэй бегчы да будана і разбудзіць дзядзьку Васіля», — мільганула думка.

Бегчы было цяжка. Кусты і высокая трава чапляліся за ногі. Спатыкаючыся аб купіны, Юрка некалькі разоў падаў, падымаўся і зноў бег.

Вось і будан. Тут Юрка чакала новае здзіўленне. Дзядзька Васіль не спаў, а

стаяў каля будана і курыў.

— Зубр, дзядзька Васіль, зубр! — хрыплым ад хуткага бегу голасам ледзь вымавіў Юрка.

— Бачу, сыноч, бачу, — спакойна адказаў дзядзька.

Юрка не мог устаць на месцы: мігусіўся вакол Васіля, тузаў яго за пласч.

— Трэба ратаваць статак, дзядзька! Забадзе кароў! — лямантаваў падпасак.

Але дзядзька не спяшаўся. Ён кінуў на зямлю акурак, старанна замяў яго ботам, сеў на шырокі пень. Вочы яго ззялі цеплынёй, позірк быў накіраваны ўдалечынь, туды, дзе пасвіўся статак.

— Не турбуйся, сыноч, — кладучы на Юркава плячо руку, сказаў Васіль, — не крапе. Ён сярод сваіх.

Пастух уздыхнуў, крыху замаўчаў і працягваў:

Гаворыць радыёстанцыя

«Савецкая Беларусь»

Паважаныя суайчыннікі! Радыёстанцыя «Савецкая Беларусь» з 18 красавіка перайшла на новы, вяснова-летні расклад вяшчання на зарубешныя краіны. У сувязі з гэтым памяняліся і радыёхвалі. Нашы перадачы цяпер вядуцца:

па першай праграме — з 19 гадзін 30 мінут да 20 гадзін па сярэднеўрапейскаму часу на частотах 17 705, 17 720 і 15 480 кілагерцаў, што значыць на кароткіх хвалях у дыяпазоне 17 і 19,5 метраў;

па другой праграме — з 22 гадзін 30 мінут да 23 гадзін па сярэднеўрапейскаму часу на частотах 11 775 і 9 550 кілагерцаў, што значыць на кароткіх хвалях у дыяпазоне 25 і 31 метраў.

ФОТААЛЬБОМ АБ ЗАПВЕДНІКУ

«Ёсць на Віцебшчыне пачынаецца кароткі тлумачальны тэкст на рускай, беларускай і англійскай мовах да фотаальбома «Ад вясны да зіма» — пра Бярэзінскі дзяржаўны запаведнік.

Альбом падрыхтаваны выдавецтвам «Беларусь». У ім змешчана 75 каляровых і чорна-белых здымкаў, выкананых фотажурналістам В. Ждановічам (мастак П. Драчоў).

У фотаальбоме ярка і маляўніча паказан жывёльны і раслінны свет гэтага чудаўнага кутка беларускай прыроды. Цяпер тут жыве 48 відаў млекакормячых, 150 відаў птушак, а ў рэках і азёрах больш за 20 відаў рыб.

У запаведніку пануе сасна. Насаджэнні яе займаюць звыш 20 тысяч гектараў. На градах сярод балот і таполяў размяшчаюцца цяністыя яловыя насаджэнні. Сярод лісцевяных парод — дуб, клён, асіна, бяроза. Падлесак складаецца з лясчыны, рабіны, чаромхі, крушыны.

Фотаальбом аб Бярэзінскім дзяржаўным запаведніку — каштоўны падарунак для яго шматлікіх наведвальнікаў, для ўсіх аматараў прыроды роднага краю.

Б. ПЯРКОЎСКІ.

ГУМАР

СУДДЗЯ: Раскажыце суду, чаму вы вырашылі ўкрасці гэту машыну?

ПАДСУДНЫ: Гэты аўтамабіль стаяў каля могілак. Таму я, зусім натуральна, падумаў, што яго ўладальнік памёр.

У порце размаўляюць двое паліцэйскіх:

— Карл, што ты думаеш пра сучасны ўрад?

— Тое ж самае, што і ты!

— Шкада, Карл, але я павінен пра цябе паведаміць.

Начальнік выклікае ў кабінет касіра:

— Браун, у сейфе не хапае ста долараў. А ключы ёсць толькі ў мяне і ў вас.

— Што ж, бос, — адказвае падначалены, — я прапаную, каб кожны з нас паплаў у сейф па 50 долараў, і спынім гаворку.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ,

ТЭЛЕФОНЫ:

6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.